

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

**REVENDA, Zbyněk a kol.. Peněžní ekonomie a bankovníctví, 4 vydání
Praha: Management press, 2005. ISBN 80-7261-132-1**

**DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.
1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-807400-075-1**

**MUOLO, Paul. Chain of Blame: How Wall Street Caused the Mortgage
and Credit Crisis. 1. edition: John Wiley and Sons. ISBN 978-0-420-29277-
8**

Vedoucí bakalářské práce: **doc. RNDr. Petr Linhart, CSc.**
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: **25. června 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 8. července 2009

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO – SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Markéta Nováková

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Krise bankovního sektoru
Markéta Nováková

Bakalářská práce
2010

Zadání bakalářské práce

Zadávací list:

1. Modely finančních krizí
2. Scénář průběhu krize - souvislost měnové a bankovní krize
3. Nezdravé zadlužení a nadměrná expanze úvěrů
4. Množství klasifikovaných úvěrů a jejich trend v bankách ČR
5. Způsoby klasifikace a jejich nedostatky

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne

Markéta Nováková

ANOTACE

Práce se zabývá problematikou současné globální finanční krize. Popisuje vztahy mezi jednotlivými typy krizí a zdůrazňuje dluhový problém. Cílem je charakterizovat provázanost vnější bankovní regulace a vnitřní pochybení v řízení bank, které vedlo ke zkolabování finančního sektoru s následky pro celonárodní ekonomiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

bankovní krize, dluhová krize, hypoteční krize, bankovní sektor, rating

TITLE

Banking sector in Crisis

ANNOTATION

The cause of banking crisis could be split into free categories – failure of internal bank control, failure of external bank control and other factors. Mismanagement of credit hazard, connected lendings and other kind of banking criminality are falling into internal control failings. Deficiencies in the bank supervision and in the legal Framework come under the external control failure heading. Adequate supervisory systems and prudential regulation will come into place.

KEYWORDS

bank crisis, debt crisis, mortgage, rating, banking sector

Obsah

Prohlášení.....	4
Úvod.....	8
1 Bankovní krize jako komplexní problém	10
1.1 Měnová krize.....	11
1.2 Bankovní krize	14
1.3 Dluhová krize	17
1.4 Systemická finanční krize	19
2 Modely finančních krizí a jejich vznik	20
2.1 Modely první generace.....	20
2.2 Modely druhé generace	20
2.3 Modely měnové krize třetí generace	21
2.4 Modely čtvrté generace – systemické finanční krize	23
2.4.1 Schéma systemické finanční krize	24
2.4.2 Systémové riziko je negativní externalita.....	25
3 Subjekty a oblasti regulace a dohledu.....	25
3.1 Atributy vztahu banky a vkladatele.....	25
3.2 Nutnost regulace a dohledu bank v tržní ekonomice	27
4 Globální finanční krize	28
4.1 Modul A – makroekonomické a mikroekonomické prostředí	28
4.1.1 Finanční inženýrství – sekuritizace	30
4.1.2 Role CDO	31
4.1.3 Lepší regulace finančních trhů	32
4.2 Modul B – Formulace kritického stavu.....	34
4.3 Modul C - Spouštěcí moment (trigger).....	36
4.4 Modul D - Konkrétní scénář vzniku a průběhu finanční krize.....	36
5 Vymezení a rozčlenění příčin krize bankovního sektoru.....	40
v návaznosti na globální finanční krizi	40
5.1 Náklady na stabilizaci bankovního sektoru a povzbuzení ekonomiky	40
5.2 Selhání vnější kontroly činnosti bank	42
5.2.1 Narušení efektivnosti fungování tržního mechanismu.....	43
5.2.2 Nedostatečné provádění bankovní regulace a dohledu	43
5.2.3 Morální hazard aneb pojištění vkladů	44
5.2.4 Procykličnost bankovní regulace.....	45
5.2.5 Nová regulatorní opatření.....	47

5.3	Selhání vnitřní kontroly činnosti bank	48
5.3.1	Selhání managementu bank	49
5.3.2	Podvodné machinace investičních bank	49
5.4	Stabilizace celosvětové ekonomické situace a její další vývoj	50
Závěr	54

Úvod

Jedním z klíčových odvětví každé ekonomiky je bankovní sektor. Skutečnost, že bankovní sektor je srdcem národní ekonomiky klade na banky značnou odpovědnost, neboť v případě selhání finančního sektoru je zásadně ohrožen celý koloběh tržní ekonomiky. Přesto bankovní krize postihují jak vyspělé ekonomiky tak rozvojové země, nově vznikající trhy či transformující ekonomiky.

Krize bankovního sektoru, je v této práci pojata jako celkový pohled na vznik finančních krizí, jejich členění a spouštěcí mechanismy. Cílem této práce je popsat souvislosti současné globální finanční krize a krize bankovního sektoru. Hlavní pozornost je soustředěna na rozbor stávající globální finanční krize s výhledem dalšího vývoje ve světě.

Hypotéza práce

Ve své práci bych chtěla ověřit následující hypotézu :

Na vzniku problémů bankovního sektoru v letech 2007 – 2010, které vyvrcholily právě probíhající finanční krizí, se podílely nesprávné úvěrové politiky ze strany vnitřní kontroly činnosti bank a vnějších kontrolních mechanismů.

Nedostatky vnitřní kontroly činnosti bank jsou úzce spojeny se selháním managementu a akcionářů banky. Toto selhání, jehož výsledkem je špatné řízení úvěrového rizika, může být způsobeno nedostatečnými zkušenostmi, nedostatkem informací či strukturou odměňování, která vede k provádění operací, jejichž účelem je navýšení operativní části mzdy bankovních pracovníků a opomíjení rizik.

Nedostatky vnější kontroly činnosti bank spočívají v narušení efektivnosti tržního mechanismu prostřednictvím asymetrie informací. Tato nesouměrnost působí jak na straně bank, tak na straně klientů. Omezení tržního mechanismu jsou doplněny významnou měrou vnějšími netržními kontrolními mechanismy. Hlavním subjektem vnější netržní kontroly je bankovní regulace a dohled. Mezi selhání vnější netržní kontroly patří především neaktivní přístup k regulaci. Také střetávání úsilí o silnější regulaci finančních trhů a o jejich deregulaci (příkladem z historie je Glass – Steagall Act v USA – jeho zrušení je označováno jako „příspěvek“ ke vzniku současné globální finanční krize) se stává destabilizačním prvkem finančních trhů.

Cíle práce vedoucí k ověření hypotézy

Stanovená hypotéza práce tvoří východisko pro formulaci následujících cílů.

Cíl č.1

Teoretický rozbor a analýza problematiky bankovních krizí, zejména identifikace faktorů, které charakterizují dosavadní zkušenosti s vývojem systémových krizí s důrazem na úlohu bankovního sektoru.

Cíl č.2

Popsat a analyzovat globální finanční krizi probíhající v současnosti, zvanou jako „americká hypoteční krize“ – od příčin vzniku krize přes její průběh, rozsah.

Cíl č.3

Na základě zjištěných poznatků determinovat vztah vnitřní a vnější kontroly bank ke globální finanční krizi s výhledem budoucího vývoje světové ekonomiky a bankovního sektoru.

Splnění výše uvedených cílů by v závěru mělo pomoci přijmout nebo odmítnout zvolenou hypotézu.

Metody a navržená struktura bakalářské práce

Bakalářská práce má povahu základního teoretického výzkumu, který je orientován na analýzu struktury, vazeb a vztahů zkoumaného předmětu. Téma bakalářské práce a její cíle jsou předurčující i pro výběr použitých vědeckých metod jako prostředků zkoumání. V rámci celé práce je aplikován jako hlavní postup obecný metodologický přístup. Kromě tohoto základního přístupu je použito několik dalších běžných vědeckých metod. Zejména se uplatnila systémová a kvalitativní analýzy a historicko – srovnávací metoda. Při vyjádření závěru je použita metoda syntézy dílčích poznatků, což vede k přijmutí či vyvrácení zvolené hypotézy.

Stanoveným cílům bakalářské práce odpovídá její struktura. Práce je rozčleněna na tři části. První část textu se zabývá teoretickým rozbohem systémových krizí. Jsou zde vymezené definice měnové, bankovní, dluhové, systémové krize a uvedené příklady jejich historického výskytu.

V druhé části se práce věnuje právě probíhající finanční krizi zvané „americká hypoteční krize“. Hlavní tématem je vymezení makroekonomické a mikroekonomické situace v předkrizovém období. Vymezení spouštěcího momentu krize, kdy se kritický stav změnil na krizový stav. V poslední kapitole druhé části je popsán konkrétní scénář průběhu finanční krize.

Třetí část práce vymezuje příčiny krize bankovního sektoru v návaznosti na globální finanční krizi. Jsou zde zmíněny náklady na stabilizaci bankovního sektoru a výhled na další vývoj v pokrizovém období.

1 Bankovní krize jako komplexní problém

Při vymezení pojmu „bankovní krize“ je podstatná skutečnost, že příčiny ekonomických problémů se nenacházejí v reálné ekonomice, ale **vznikají ve finančním systému**.

Kalifornský profesor ekonomie Barry J. Eichengreen definuje krizi za pomoci metafor následovně: "Krizy jsou pro finanční systém totéž, co infarkt pro kardiovaskulární systém. Nejdůležitější orgány začnou fungovat nevypočitatelně, v extrémních případech selžou úplně. Díky tomu se ve zbytku organismu přeruší oběh krve, v případě finančního systému se jedná o úvěry. Pokud je útok méně závažný a pacient zdravý, může se plně zotavit. Útok v tomto případě znamená hlavně signál, že je třeba změnit životní styl. Prudký záchvat si však může vyžádat mnohem vážnější zásahy. V případě finančního systému může dojít k devalvaci měny nebo přesunu dluhů."¹

Z bankovního podnikání plyne několik forem rizik, které mohou spustit systémovou krizi, patří sem likvidní riziko, úvěrové riziko, měnové riziko, kapitálové riziko a operační riziko. Bankovní krize se rozvinula v mnohokrát v historii finančního systému, když jedno nebo více rizik překročilo přípustnou míru. Příklady krize, které byly doprovázeny i bankovním runem² najdeme během Velké deprese v roce 1930, Saving and Loan crisis v USA v osmdesátých letech, japonské bankovní krizi v devadesátých a současné hypoteční krizi.³

¹ EICHENGREEN Barry, *Financial Crises and What to Do about Them*, 2002

² Run na banku je hromadné vybírání vkladů věřiteli, kteří se obávají budoucí insolvence banky

³ Wikipedia [online]. 2010 [cit. 2010-04-10]. Bank. Dostupné z

www.wikipedia.org/wiki/Bank#Bank_crisis

³ Wikipedia [online]. 2010 [cit. 2010-04-10]. Bank. Dostupné z

[WWW:<http://en.wikipedia.org/wiki/Bank#Bank_crisis>](http://www.wikipedia.org/wiki/Bank#Bank_crisis).

Následující přehled uvádí některé příklady krizí a předpoklady jejich vzniku.

Krize	Předpoklad	Spouštěcí momenty (triggers)
Mexiko (1994)	Krátkodobý vládní dluh v cizích měnách	Zpřísnování měnové politiky v USA, politický šok
Thajsko (1997)	Finanční a nefinanční korporátní externí závazky, vysoká koncentrace nemovitostních úvěrů	Zhoršení obchodních podmínek, deflace aktiv
Indonésie (1997)	Koncentrace bankovních aktiv v hypotéčních úvěrech, vysoká korporátní zadluženost	Nákaza z Thajska, bankovní krize
Turecko (2000)	Krátkodobý vládní dluh	Zhoršování obchodní bilance, růst měnového kurzu, nejistá politická situace, probíhající reformy v bankovníctví
Finsko (1991) Norsko (1988) Švédsko (1991)	Cenová bublina nemovitostí, kapitalizace bank, půjčky v cizích měnách, finanční deregulace bez zpřísnění pravidel, podcenění bankovních rizik	Zpřísnování monetární politiky, obchodní kolapse s Council of Mutual Economic Assistance, znehodnocování měnového kurzu
Spojené státy americké (2007)	Úvěrová a nemovitostní bublina, slabá finanční regulace, která vyústila k podcenění bankovních rizik	Kolaps na hypotečním trhu

Zdroj: Capital Account Crisis, 2007⁴

Při analyzování problematiky jsou pod širokým pojmem „finanční krize“ zahrnovány následující specifické případy.

1.1 Měnová krize

Jako měnová krize je označována situace, kdy dochází k prudkému a neočekávanému oslabení kurzu domácí měny. V systému pohyblivého kurzu se projeví jako výrazná

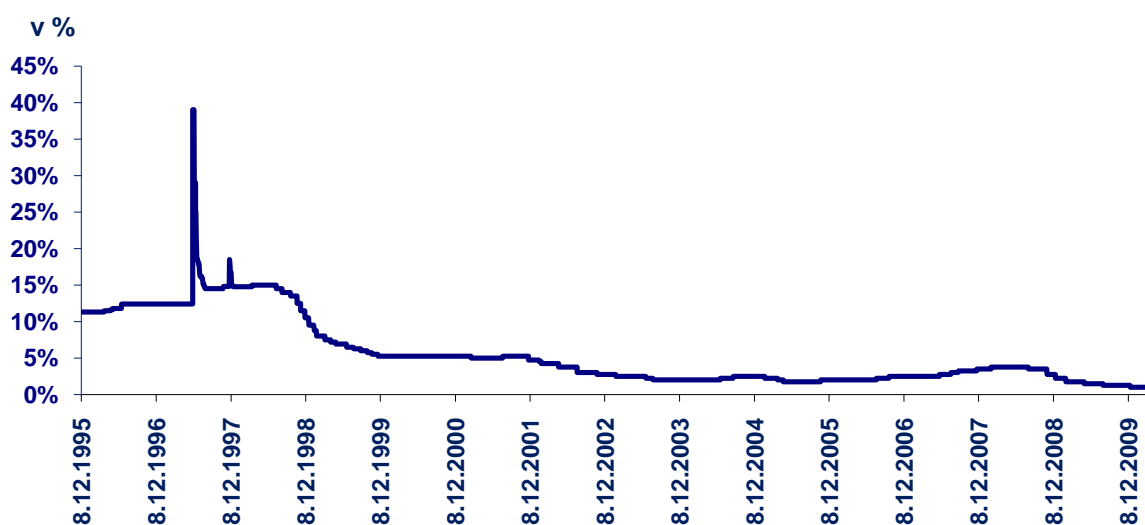
⁴ GHOSH, Atish. *Capital Account Crisis : Lessons for Crisis Prevention*, MMF, 2007

depreciace nominálního kurzu. Měnové krize v čisté podobě (bez dluhových a bankovních problémů) jsou poměrně vzácné. Většinou jde o spekulaci proti nerovnovázným měnovým kurzům. Pokud jde o důsledky pro veřejné finance, nejsou v tomto případě tak závažné jako u bankovních krizí.⁵

Měnové krize lze identifikovat procentním *znehodnocením měnového kurzu a indexem spekulativních tlaků*. Index je složen ze změn měnového kurzu, výše devizových rezerv, příp. také úrokových sazeb. Krize je identifikována při překročení extrémní hodnoty indexu.⁶

Měnová krize v České Republice v roce 1997 byla doprovázena znehodnocením koruny a negativním dopadem na ekonomickou situaci země. Měnová politika měla v zemích střední Evropy od začátku transformace klíčový vliv na podnikovou sféru. Podnikové investice byly přímo závislé na výši úrokových sazeb a na růstu objemu úvěrů, neboť podniky neměly dost vlastního kapitálu a byly odkázány na bankovní úvěry. Jak je patrné z grafu v průběhu měnové krize dramaticky stouply úrokové sazby.

Graf 1 Úrokové sazby – Česká republika

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

Od roku 1993 se v České republice urychlil růst peněžní zásoby a to přispělo k obnovení hospodářského růstu a k hospodářské expanzi v letech 1994-1996. V roce 1996 však Česká národní banka zavedla restriktivní měnovou politiku. Důvodem byla rozsáhlá *liberalizace*

⁵ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, 2008

⁶ HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize : empirie a teorie*. Vyd. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. 180 s.

toků na finančním účtu platební bilance, která byla krokem k zavedení obchodování s českou korunou na mezinárodních měnových trzích. Centrální banka však zároveň udržovala *režim fixního kurzu* - koruna byla udržována v úzkém flukтуаčním pásmu 5 procent. Tím vzniklo přímé nebezpečí, že se česká koruna stane předmětem zájmu měnových spekulantů. Tehdy byly vytvořeny podmínky pro *spekulační útok na korunu*, k němuž o dva roky později skutečně došlo. Lze vyslovit předpoklad, že kdyby ČNB bezprostředně po liberalizaci kapitálových pohybů zavedla režim floating⁷, pravděpodobně by se země vyhnula měnové krizi v roce následujícím. Přístup ČNB je možno považovat za pochybení bankovní regulace.

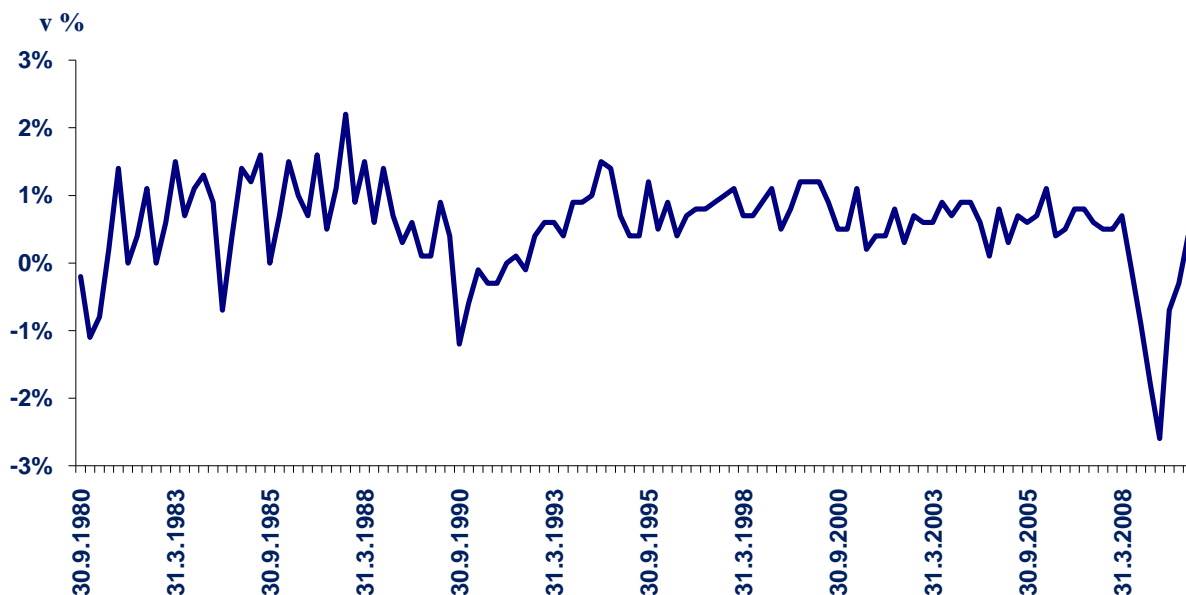
Krize Evropského měnového systému

Tato klasická měnová krize postihla ve druhé polovině roku 1992 a v první polovině roku 1993 řadu evropských zemí, které při směřování k měnové integraci uplatnily systém kolektivního pegu nebo pevnou vazbu domácí měny k ECU. Krize donutila Velkou Británii a Itálii opustit kurzový mechanismus Evropského měnového systému. Této situace využil George Soros pro spekulativní útok na anglickou libru během měnové krize probíhající v Evropě v roce 1992. Libra byla ukotvena ke koši evropských měn a toho Soros využil ke spekulaci na její devalvaci. Krátce nato libra devalvuje a evropský mechanismus směnných kurzů rozpadá.

V létě 1992 se občané Dánska vyslovili v referendu proti přijetí Maastrichtské smlouvy, 20. září 1992 mělo proběhnout referendum ve Francii. Příprava přechodu na společnou měnu vyprovokovalo útoky finančních spekulantů na fixní kursy měn v rámci Evropského měnového systému. Útoky byla vystavena finská marka, švédská koruna se udržela. 13. září 1992 začal **útok na italskou liru** a 15. září 1992 na **britskou libru**, 16. září 1992 britská libra dočasně opouští EMS, přidává se italská lira i španělská peseta. 20. září 1992 v referendu ve Francii byla schválena Maastrichtská dohoda, avšak finanční trhy byly stále volatilní. Další země byly rovněž terčem útoků měnových spekulací - Portugalsko, Španělsko, Francie, Irsko, Norsko, Švédsko. Útoky nabraly na síle v létě 1993 a vedly k rozšíření flukтуаčního pásma v rámci EMS plus minus 2,5% na plus minus 15%, to uklidnilo finanční trhy.

⁷ V režimu plovoucích kurzů (*floating*) se hodnota kurzu utváří interakcí sil nabídky a poptávky na devizovém trhu. Centrální banka do dění na devizovém trhu přímo nezasahuje, třebaže nepřímo může kurz ovlivňovat úrokovými sazbami

Graf 2 Hrubý domácí produkt – Velká Británie

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

Na grafu je patrné *zhoršování fundamentálního ukazatele HDP*⁸ již před propuknutím měnové krize. Pokud by nebyla omezena funkce trhu fixním kurzem, britská libra by byla postupně znehodnocována. Umělou fixací na ostatní měny byla nadhodnocena. Devalvací libry se exportní ceny snížily a to nastartovalo další růst HDP.

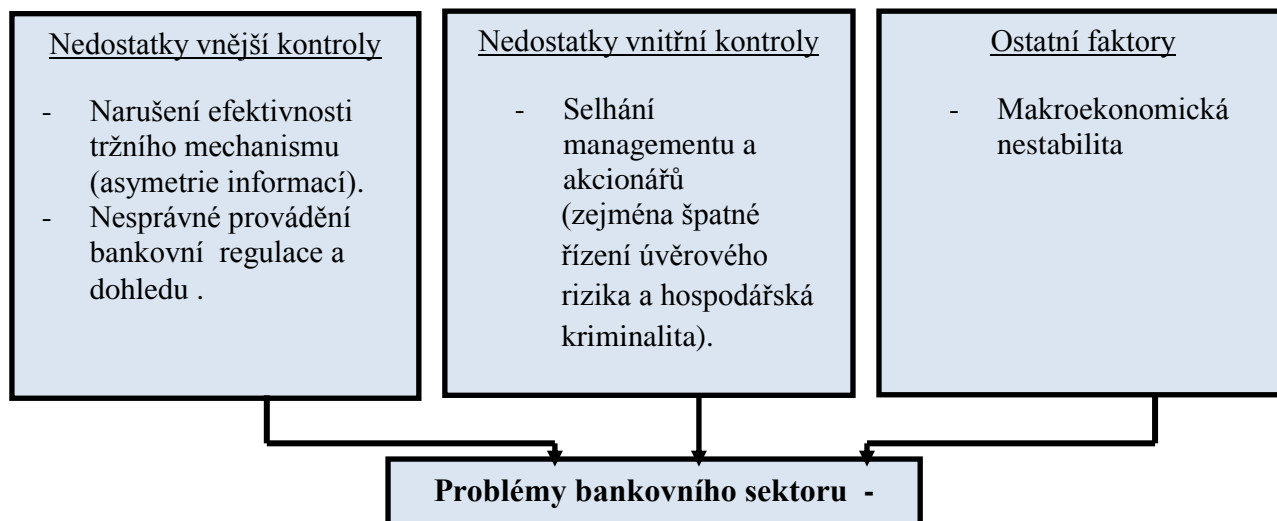
1.2 Bankovní krize

Jako bankovní krize jsou označovány problémy spojené s *nedostatečnou likviditou*, především pak *insolvencí* některých, popř. většiny komerčních bank. Obdobně jako u měnových krizí se za bankovní krizi obvykle označuje nejen situace, která se přímo projeví úpadky bank, ale i situace, kdy postižené banky zachránila vládní intervence. V rozvojových zemích je nejčastěji příčinou bankovní krize náhlá ztráta důvěry vkladatelů. Bankovní krize mohou vznikat i v důsledku krize měnové, nebo v důsledku krize dluhové, jsou-li domácí banky samy v dlužnické pozici k zahraničí. Příkladem bankovní krize je bankovní krize v USA z konce 80.let, nebo bankovní krize severovýchodních zemí a Španělska

⁸ Makroekonomické ukazatele: úrokové sazby, inflace, růst HDP, nezaměstnanost, měnové kurzy, obchodní bilance. Mikroekonomické ukazatele: zisky, dividendy, tržby, zisková marže, cash flow, náklady, zadluženost. Celospolečenské ukazatele: politická situace, války, terorismus, spotřebitelská důvěra.

počátkem 90.let. Fiskální náklady bankovních krizí bývají často vysoké. V řadě příkladů překračují 20% objemu HDP. Vedou proto k prudkému zvýšení veřejného zadlužení.⁹

Schéma 1 Rozdělení příčin bankovní krize

Zdroj: vlastní

Bankovní krize je častým průvodcem transformace ekonomik v postkomunistických zemích. V Polsku, Maďarsku, České Republice a na Slovensku prodělal bankovní sektor krizi obdobného rozsahu avšak s rozdílnou potřebou krytí státním rozpočtem. Bankovní krize v transformačních ekonomikách vykazují v mnohém stejnou charakteristiku jako bankovní krize ve světě, avšak pro tuto skupinu států se vyskytují specifika pramenící ze samotné podstaty transformace:

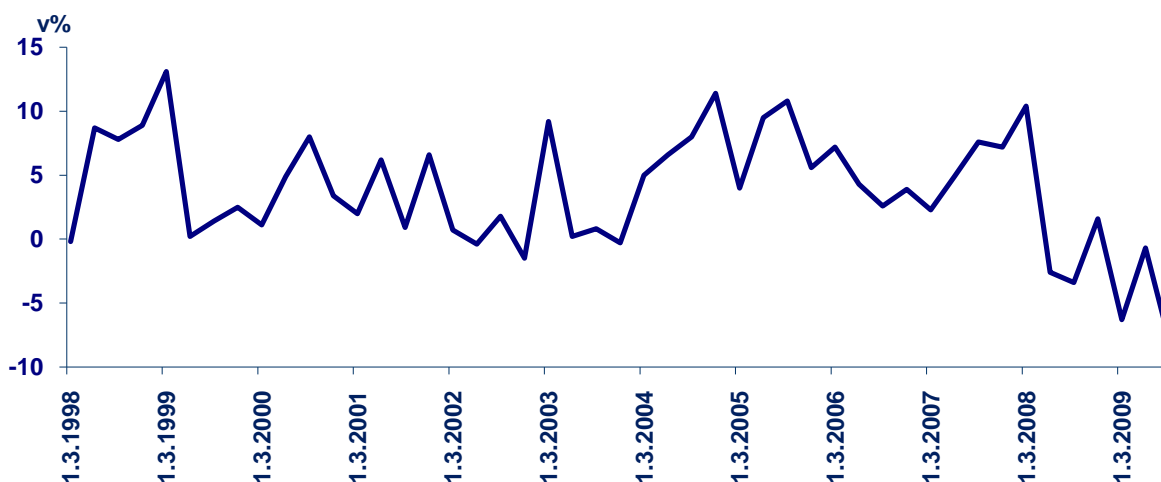
- **negativní makroekonomické podmínky** – výrazný pokles agregátní poptávky a hospodářského růstu v počáteční fázi transformace, ztráta zahraničních partnerů v bývalých zemích RVHP, liberalizace zahraničního obchodu a s tím spojená měnová politika, cenová liberalizace doprovázená vysokou inflací, příliš restriktivní měnová politika a další),
- **výrazný převis poptávky po bankovních úvěrech**

⁹ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, 2008

Bankovní krize na Islandu

Island v roce 2008 těžce postihla bankovní krize, která se rychle změnila v krizi ekonomickou, v jejímž důsledku mimo jiné prudce vzrostla nezaměstnanost. Hrozící státní bankrot se podařilo ostrovní zemi jen výrazným omezením státních výdajů a přijetím půjček od Mezinárodního měnového fondu (MMF).

Graf 3 Hrubý domácí produkt – Island

zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

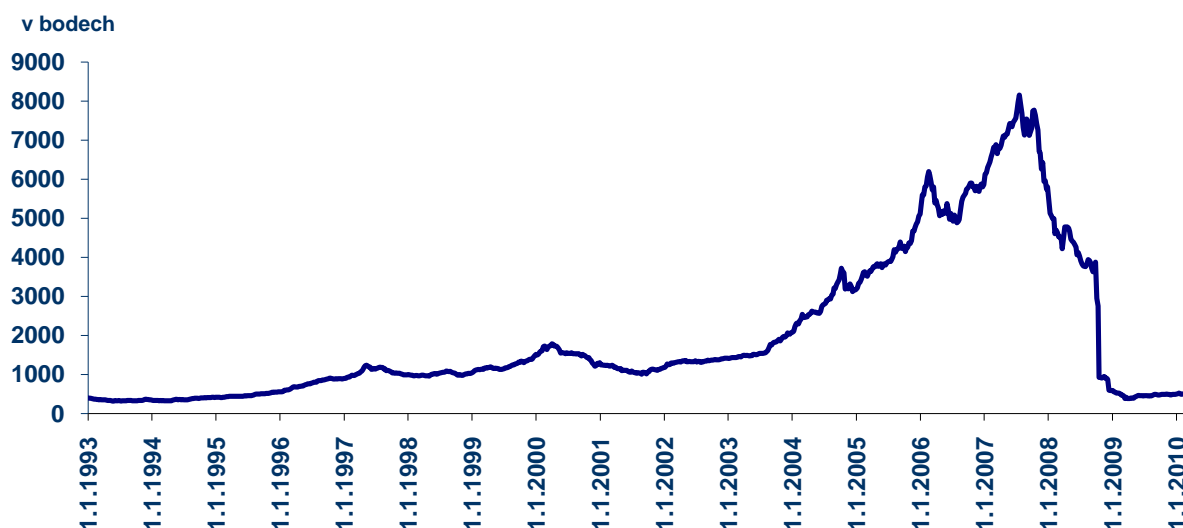
Zpráva Jannariho¹⁰, která je první oficiální zprávou na toto téma, uvádí, že prvotním důvodem selhání bank bylo *nedostatečné zabezpečení finančního dohledu* nad nimi. Po přelomu tisíciletí se stal symbolem moderní ekonomiky Islandu bankovní sektor, který byl předimenzovaný. Islandské banky expandovaly do zahraničí a tento rozvoj podnikání financovaly neadekvátním dluhem.

Aplikace agresivního způsobu úvěrového financování v podobě levných finančních zdrojů v cizích měnách umožňovalo podceňovat rizika v období stability. Rostoucí finanční sektor výrazně přesahoval možnosti reálné islandské ekonomiky. Výrazně nadhodnocená islandská koruna motivovala k tvorbě dluhů v zahraničních měnách a stalo se moderním žít na dluh.

¹⁰ Kaarlo Jännäri, bývalý člen finské centrální banky, Report on Banking Regulation and Supervision in Iceland: past, present and future. 2009

Úspory obyvatel klesaly a nejen spotřební úvěry na luxusní zboží se staly běžnou součástí ostrovní ekonomiky. Nad poměry si žily nejen banky, ale i jednotlivci/spotřebitelé, kteří se neváhali zadlužit.

Graf 4 Burzovní index ICEX – Island

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

Toto vše se z pohledu celé ekonomiky projevilo v ekonomické nerovnováze, ve vysoké zahraniční zadluženosti a vysokém obchodním deficitu s rostoucí inflací. Dále z Janarriho zprávy vyplývá selhání regulačních mechanismů. Centrální banka a dohled nad finančním trhem disponovali málo erudovanými pracovníky, přičemž vláda též nedostatečně prosazovala zákony, které by tímto problémům zabránily. Po pádu finančních trhů na podzim roku 2008 došlo k praktickému zmrazení mezibankovních půjček.

Výrazný propad dluhopisů a aktiv způsobil znehodnocení islandské koruny o více než 50 procent. Tato situace přivedla Island na pokraj krachu a vládu přinutila převzít kontrolu nad největšími bankami. Od konce září 2008 byla vláda nucena postupně zestátnit tři největší banky Kaupthing, Landsbanki a Glitnir, které nedokázaly splácet půjčky.¹¹

1.3 Dluhová krize

Dluhová krize je pojem, který označuje převážně *externí dluhové krize*, které se projevují neschopností země splácet zahraniční dluh (Mexico 1982, 1995, Rusko 1998, Argentina

¹¹ Report on Banking Regulation and Supervision in Iceland : past, present and future. In JÄNNÄRI, Kaarlo. *Report on Banking Regulation and Supervision in Iceland: past, present and future*. The Central Bank of Iceland, 2009

2001). Není-li schopna splácet svůj dluh vláda, je užíváno označení „sovereign default“. Jako vnější dluhová krize jsou označovány i případy, kdy své zahraniční dluhy nesplácí zadlužené soukromé firmy a banky. Klasickým případem tohoto typu finanční krize byla jihoamerická dlužnická krize, ke které došlo v 80. letech minulého století.

Dosud opomíjeným a přitom velmi nebezpečným typem finančních krizí jsou **interní dluhové krize**, které se projevují chronickou předlužeností ekonomik, platební neschopností podniků a nárůstem objemu klasifikovaných úvěrů¹². Interní dluhová krize vede často k zamrznutí úvěrového trhu (credit crunch¹³) s negativními důsledky pro reálnou ekonomiku. Tento typ finanční krize způsobuje značné problémy veřejným financím při vládních asistenčních programech, jež jsou kryty ze státního rozpočtu. Vládní finanční injekce mohou problém zakrývat a vést k jeho chronicitě. Příkladem chronické interní dluhové krize je vývoj v Japonsku v 90. letech.¹⁴

Původ zamrznutí úvěrového trhu lze hledat na straně poptávky po úvěrech. V ekonomice nastávají situace, kdy si tržní subjekty nemohou nebo nechtějí půjčovat. Mohou být třeba už natolik zadluženi, že jim žádná banka nepůjčí, nebo se obávají budoucnosti a ze strachu se zadlužovat nechtějí. Mezi lidmi může také převládnout sentiment rozhodnutí splácet své dluhy, třeba i na úkor omezení své spotřeby či uskrovnováním se.

Příčiny na straně nabídky úvěrů. Hlavní činností obchodních bank je půjčovat peníze a poskytovat úvěry, ale v nejistých dobách poskytují peníze jen na velmi jisté a dobře zajištěné projekty. Navzdory uvolňování likvidity centrálními bankami, obchodní banky je nedostanou do oběhu nebo si je ponechávají v rezervách.

Působením těchto skutečností může expanzivní měnová politika centrální banky narazit na **past likvidity**, situaci, kde se nové peníze do oběhu nedostávají. V reálné ekonomice se pak nedostává peněz, rychlost peněžního oběhu klesá a peněžní oběh je narušen. Takové situace může být vyvolána i přemírou dlužníků, kteří nejsou schopni své dluhy splácet. Ekonomika není schopna realizovat svůj potenciál a nastává deflační recese, tedy ekonomický propad doprovázený tendencí k poklesu cen.

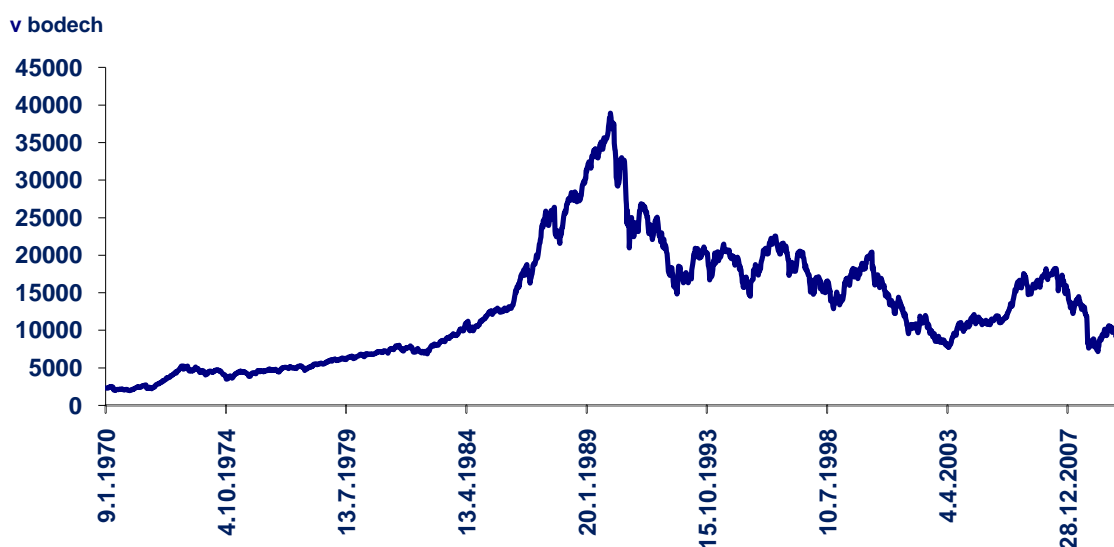
¹² ČNB rozděluje rizikové úvěry do čtyř kategorií. Nejměkčí jsou takzvané sledované půjčky, s prodloužením splatnosti od 30 do 90 dnů. Následují nestandardní, pochybné a ztrátové úvěry, které se souhrně nazývají úvěry klasifikované. Podle zařazení musí banka proti těmto úvěrům vytvářet různě vysoké opravné položky.

¹³ Stav, kdy v ekonomice není dostatek volných úvěrových zdrojů.

¹⁴ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008

Tento stav nastal v Japonsku po prasknutí akciových a realitních bublin v 80. letech minulého století, kdy v roce 1989 index Nikkei vzrostl do nereálních maxim a trh reagoval prudkým pádem indexu, patrným na grafu č. 5 v následujícím období trvajícím až do roku 2002. Centrální banka přistoupila k masovému kvantitativnímu uvolňování, jejímž výsledkem nebylo vyčištění trhů a příprava na nový hospodářský cyklus, ale **"ztracená dekáda"**, pro kterou bylo typické kvantitativní uvolňování a vykupování vládních dluhopisů centrální bankou (monetizace dluhu).

Graf 5 Burzovní index NIKKEI – Japonsko

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

V Japonsku se původci problémů neřešili a úsilí pomoci ekonomice se soustředilo na stimuly ze státního rozpočtu. Kontraproduktivním rysem této politiky byla ekonomická stagnace a růst japonského státního dluhu do závratných rozměrů¹⁵.

1.4 Systemická finanční krize

Kombinací výše uvedených krizí (*měnové, bankovní a dluhové*) v jednu, nebo-li nastání více krizí najednou je v odborné literatuře definováno jako **systemická finanční krize**. Obecné schéma této krize umožňuje popsat ex-post její logiku, přestože scénář vzniku i projevů konkrétní finanční krize je vždy jiný. To znamená, že se mění kombinace

¹⁵ Japonsko je dnes jednou z nejzadluženějších ekonomik a jeho veřejný dluh se blíží 200 procent HDP.

faktorů, které ke vzniku krize vedou, a proměnlivý je i vzájemný vztah bankovních a měnových projevů krize.¹⁶

Podrobněji se systemické finanční krizi věnuje kapitola 1.5.4.

2 Modely finančních krizí a jejich vznik

Základním teoretickým kritériem, které odlišují jednotlivé modely, je určení rozhodujících příčin jejich vzniku. Protože tyto příčiny jsou velmi komplikovaně propojeny, je přesné zařazení konkrétních modelů do jednotlivých generací problematické. Nejspolehlivějším praktickým vodítkem tak zůstává *doba vzniku modelu*.¹⁷

2.1 Modely první generace

Modely první generace připisují nesouladu ekonomických fundamentům (úrokové sazby, inflace, HDP apod.) a pevných měnových kurzů (pegovaných) vznik měnových krizí. Konkrétně je zmiňován vliv přílišné expanzivní monetární politiky na nevyhnutelný pád pevné parity. Při vykazování špatné fundamentální situace je pouze otázkou času, kdy nastane spekulativní útok na měnu, která je nadhodnocená.¹⁸

2.2 Modely druhé generace

Základní myšlenka modelů druhé generace spočívá v tom, že finanční krize může pod vlivem spekulace nebo prostřednictvím různých kanálů nákazy postihnout i fundamentálně zdravé ekonomiky. V odpovědi na tuto skutečnost se základní typy modelů druhé generace shodují v tom, že označují jako bezprostřední příčinu měnové krize spekulaci, která již pouze nereaguje na fundamentální problémy, ale sama je vyvolává. Měnová krize tedy v modelech druhé generace není důsledkem špatné vládní politiky, ale důsledkem spekulace proti pevnému kurzu.¹⁹

Modely druhé generace se odlišují ve schopnosti odlišit útoky na měnu, které je možno vyzorovat i na fundamentálně zdravé ekonomiky. Podmětem pro útoky se potom stává nepřímocará vládní politika. Pokud vznikne předpoklad nevyvážené vládní politiky lze

¹⁶ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008

¹⁷ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008

¹⁸ Capital-Acount Crisis and Credit Contraction : The New Nature of Crisis Requires New Policy Responses. In MASARU, Yoshitomi; KENICHI, Ohno. 1999

¹⁹ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*, 2008

předpokládat útoky na měnu doprovázené fenoménem self-fulfilling speculation, informačních kaskád, stádového chování (vznik bublin na trhu) a podobně.²⁰

2.3 Modely měnové krize třetí generace

Základní přehled modelů třetí generace podává ve svém článku Krugman (2001). Přestože se tyto modely zpravidla pokoušejí vysvětlit asijskou finanční krizi jako krizi měnovou, nejsou již čistými modely měnové krize a věnují pozornost i souvisejícím problémům bankovním a dluhovým. Krugman v tomto raném stadiu analýz odlišil tři základní hypotézy o příčinách a podstatě asijské finanční krize, které se objevují v modelech třetí generace:

- První hypotéza vidí základní příčinu vzniku měnové krize v nedostatku devizové likvidity.
- Druhá hypotéza vidí základní příčinu vzniku měnové krize v jihovýchodní Asii v insolvenční. Její příčinou jsou morální hazardem podporované a krátkodobým zahraničním úvěrem financované spekulativní investiční aktivity soukromých podniků a bank. Tuto hypotézu rozvíjel modely, které se již snaží vysvětlit nejen krizi měnovou, ale i systemovou.
- Třetí hypotéza, označená Paulem Krugmanem jako „Balance sheet view of crisis“ upozorňovala na mikroekonomické důsledky neočekávané deprecie na majetkovou pozici podniku.

Při pokusech vysvětlit příčinu vzniku asijské finanční krize se vytvořil názorový proud, který nepovažuje za hlavní příčinu firemní a bankovní insolvenční, ale pouhý nedostatek likvidity. V rozboru situace se rovněž zdůrazňuje význam chování bankovního systému při vzniku krize. Právě nízká likvidita bankovního sektoru může být základní příčinou nelikvidity země. Kromě chybné kurzové politiky bylo v duchu uvedené hypotézy považováno za významnou příčinu vzniku finanční krize i to, že centrální banky nebyly schopny plnit funkci věřitele poslední instance. Chyběly jim k tomu dostatečné devizové rezervy.²¹

²⁰ Capital-Account Crisis and Credit Contraction : The New Nature of Crisis Requires New Policy Responses. In MASARU, Yoshitomi; KENICHI, Ohno.1999

²¹ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.2008*

2.3.1 Twin Crisis (párová krize) – souvislost bankovních a měnových krizí

Vzájemná souvislost bankovních a měnových krizí je již historií prověřena. Je zřejmá spojitost těchto krizí, pokud budeme predikovat pravděpodobnost vzniku měnové a bankovní krize je možné zvýšit předpoklad vzniku bankovní krize pokud již měnová krize probíhá a obráceně.

Tabulka 1 Spojitost měnových a bankovních krizí

Spojitost měnových a bankovních krizí	
Pravděpodobnost měnové krize	Hodnota v %
Nepodmíněné	29
Podmíněné začátkem bankovní krize	46
Podmíněné vyvrcholením bankovní krize	22
Pravděpodobnost bankovní krize	Hodnota v %
Podmíněna průběhem měnové krize	10
Podmíněna finanční liberalizací	8
Vyvrcholení bankovní krize podmíněné měnovou krizí	14

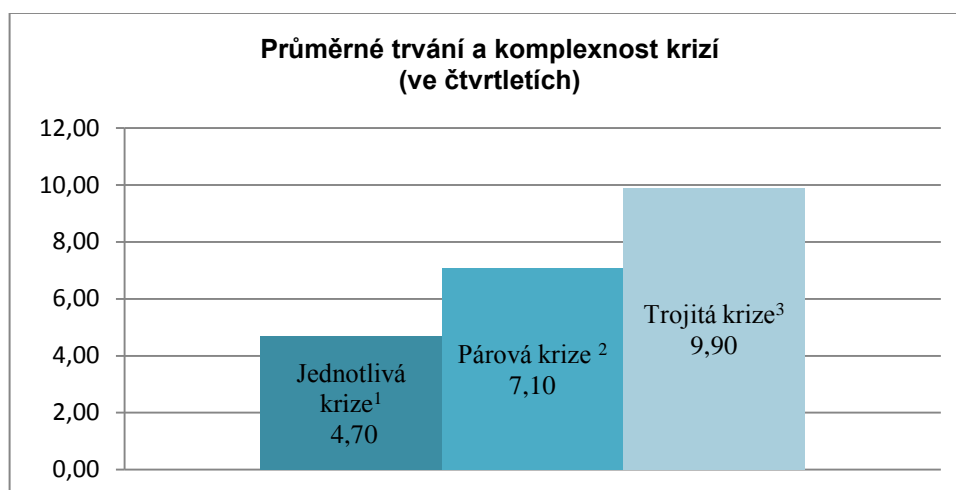
Zdroj: upraveno dle GHOSH, Atish. *Capital Account Crisis : Lessons for Crisis Prevention*

Z tabulky lze vyčíst, že bankovní krize častěji předcházela měnovou krizí. Avšak nelze vyslovit kauzalitu obou jevů. Lze tedy formulovat předpoklad, že oba typy krizí mohou mít společnou příčinu.

Graf 6 ilustruje délku trvání krizí v závislosti na komplexnosti systémového problému. Je zřejmé, že pokud propukne pouze krize např. měnová a její dopady jsou eliminovány, potom trvání dysbalance finančního systému je kratší oproti spojitým krizím.²²

²² GHOSH, Atish. *Capital Account Crisis : Lessons for Crisis Prevention*, MMF. 2006

Graf 6 Průměrné trvání a komplexnost krizí

Zdroj: upraveno dle GHOSH, Atish. *Capital Account Crisis : Lessons for Crisis Prevention*, MMF, 2006

2.4 Modely čtvrté generace – systemické finanční krize

Pro novější modely finančních krizí čtvrté generace jsou typické následující vlastnosti:

1. Nejde již o model měnové krize. Patrný je posun k širšímu chápání finanční krize ve vzájemných souvislostech jejích **měnových, bankovních a dluhových aspektů**. Modelován je vznik systemické finanční krize.
2. Posun od analýzy ryze makroekonomických faktorů k faktorům mikroekonomických. V této souvislosti roste význam analýzy stavových veličin.
3. Pozornost je věnována hlubší analýze jednotlivých kanálů nákazy.
4. Respektuje se v modelech třetí generace vyvinutý koncept **twin crisis**, tzn. propojení měnových a bankovních krizí. Ve snaze vysvětlit vzájemnou kauzalitu obou jevů roste pozornost věnovaná takzvanému **dluhovému problému**, který je často jejich společnou příčinou.

Uvedené skutečnosti potvrzují účelnost zavedení konceptu systemické finanční krize, která představuje komplexní finanční poruchu s provázanými projevy měnovými, dluhovými i bankovními. Vývoj typologie finančních krizí tak zřetelně směřuje k vytvoření obecného modelu finanční krize, která nemusí být nutně krizí měnovou.

Systemové finanční krize jsou vážnou poruchou finančních trhů, které naruší schopnost trhů fungovat efektivně se značně nepříznivým efektem na reálnou ekonomiku. Systemová

finanční krize může zahrnovat krizi měnovou, ale krize měnová vždy nezpůsobí narušení platebního systému a tudíž ji nelze zařadit mezi systémové krize.

2.4.1 Schéma systemické finanční krize

Scénář každé krize je jiný, ale pomocí základních čtyř modulů lze popsat kombinace faktorů, které ke vzniku krize vedou. Významnou proměnlivou složkou je vzájemný vztah bankovních a měnových projevů krize. Schéma tvoří čtyři základní moduly:

- **Modul A:** Popis výchozí předkrizové situace – charakteristika jak vnitřní makroekonomické a mikroekonomické prostředí, tak vnější podmínky.
- **Modul B:** Formulace kritického stavu – v tomto modulu jsou na základě empirické analýzy konkrétního případu finanční krize specifikovány kombinace vybraných parametrů modulu A, které ve spojení s některým ze spouštěcích momentů zvýšily zranitelnost dané ekonomiky vnitřním či vnějším šokem.
- **Modul C:** Spouštěcí moment (trigger) - zde je určen konkrétní ekonomický, politický nebo psychologický faktor, který způsobil to, že se dosud latentního kritického stavu vznikla krize. Tyto faktory mohou být vnitřní i vnější. Jejich vznik nelze korektně předvídat, protože je náhodný.
- **Modul D:** Konkrétní scénář vzniku finanční krize, jenž specifikuje věcné relace mezi bankovními a měnovými problémy.²³

Původce systémových krizí je špatně řízené systémové riziko. Systémové riziko znamená, že bankovní sektor není schopen plnit své základní funkce. Vzniká situace, kdy se neschopnost jedné banky dostát svým závazkům přenáší na další banky systému. Příčinami systémového rizika mohou být tyto faktory:

- **Špatné řízení bank,** přičemž zásadním problémem obvykle bývá vysoké úvěrové riziko, jemuž se banka vystavila.
- **Vnější příčiny,** jako jsou cenové bubliny na trhu nemovitostí, výrazné neočekávané změny úrokových sazeb, transformace ekonomického systému aj..

²³ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.2008*

2.4.2 Systémové riziko je negativní externalita

- Způsobuje ztráty i stranám, které se podnikání bank neúčastní (nejsou klienty, akcionáři a zaměstnanci bank), jsou však daňovými poplatníky a záchrana systému zpravidla vyžaduje nadměrné fiskální výdaje, neplánované změny měnové politiky.
- Krize bankovního sektoru a krachy bank ohrožují důvěru veřejnosti v celý sektor, tedy i ve „zdravé banky“ – vyvolává změnu investičního a spotřebitelského chování, preference jiných (nebankovních) typů investic a hotovostních peněz.

3 Subjekty a oblasti regulace a dohledu

Procesu bankovní regulace a dohledu se účastní tři skupiny subjektů:

1. **Regulující subjekty**, tj. instituce, které zákon zmocňuje k tomu, aby stanovovaly pravidla regulace a vykonávaly dohled nad jejich dodržováním. Nejčastěji bývá regulující institucí centrální banka, a to buď jako jediná instituce, nebo ve spolupráci s dalšími regulátory (například ministerstvo financí, zřízené vládní komise).
2. **Regulované subjekty**, kterými jsou samostatné banky. Vyšší míra regulace obchodních bank ve srovnání s nebankovními firmami nevyplývá z typu vlastnictví ani ze základních podnikatelských cílů, ale z obsahu bankovní činnosti, kterým je bankovní zprostředkování formou vkladů a prodeje úvěrů.
3. **Externí auditorské firmy**, které prověřují zejména pravdivost, správnost a úplnost účetních dokumentů. Vyjadřují svůj závěr formou auditorského výroku a dávají podněty při spolupráci s CB.

V některých zemích může CB přenechat část svých pravomocí jiným orgánům – obvykle MF, případně zřízením účelovým kontrolním institucím – komise apod..²⁴

3.1 Atributy vztahu banky a vkladatele

Zde bude vymezeno jakými obecnými pravidly se řídí vztahy mezi věřiteli a bankou.

- vkladatel je věřitelem banky,

²⁴ KAŠPAROVÁ, Vlasta. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*, 2006

- banka je podnikatelský subjekt, který podniká s penězi vkladatele,
- vklad je finanční nástroj dlužního charakteru, proto se vkladatel nepodílí na zisku banky, ani nenes odpovědnost za dílčí podnikatelská rizika banky (úrokové, úvěrové)
- vkladatel však nese riziko insolvence a likvidity,
- vkladatel je v asymetrické informaci vzhledem k aktuální finanční situaci banky a jejím vnitřním procesům a rizikům z nich vyplývajících,

Bankovní trh generuje spekulativní motiv k tomu, aby banka maximalizovala zisk za cenu nepřiměřených rizik (insolvence a přenos ztráty na vkladatele).

Informační asymetrie

Zásadním problémem v bankovníctví je vyhrcořenější informační asymetrie v tzv. problému principála a agenta (kdy může jít o vztah věřitele a dlužníka, vkladatele a banky, vlastníků a manažerů banky, ústředí a poboček banky). Problém asymetrie informací vzniká, když mají dva účastníci směny rozdílné informace o podmínkách směny nebo kontraktu, který uzavírají. Lepší informovanost např. žadatelů o úvěr může ovlivnit chování účastníků před i po jeho uzavření (což je obzvláště citlivé při poskytování úvěrů).

Banky stejně jako řada jiných finančních a nefinančních společností jsou pak vystaveny následujícím rizikům:

- **Negativnímu výběru (adverse selection)** – Problém vzniká *před* uzavřením příslušné transakce, (např. před uzavřením úvěru se o úvěr budou nejčastěji ucházet a největším úsilím ucházet právě ty subjekty, které budou představovat největší úvěrové riziko pro uživatelskou banku, sama úroková prémie za riziko toto riziko nekompensuje).
- **Morálnímu hazardu (moral hazard)** – Problém vzniká *po* uzavření kontraktu (např. v případě vágní úvěrové smlouvy někteří dlužníci mohou mít zájem na takovém chování, které může být v rozporu se zájmy věřitele, zapůjčené zdroje nepoužijí na dohodnutý účel a proto se zvyšuje pravděpodobnost, že dlužník bude schopen dostát svým závazkům).²⁵

²⁵ MEJSTRÍK, Michal; PEČENÁ, Magda; TEPLÝ, Petr. *Základní principy bankovníctví : Basic principles of banking.*2008

Regulace je stanovení pravidel pro chování a jednání ekonomických subjektů (obchodních bank). Rozlišujeme **regulaci tržní a administrativní**. Pravidla tržní regulace jsou určena trhem, respektive tržním mechanismem. Regulace administrativní chápeme jako koncipování a prosazování pravidel činnosti bankovních institucí a institucionální dohled nad dodržováním těchto stanovených pravidel.

Jako důvod regulace Kašparová uvádí asymetrii informací v tržním prostředí, morální hazard a nepříznivý výběr jako důsledek asymetrie informace. Cílem regulace jsou mikroekonomické (ochrana klienta a ochrana bank před důsledky rizik) a makroekonomické (prevence systémového rizika a vytvoření prostředí pro realizaci záměrů monetární politiky).²⁶

3.2 Nutnost regulace a dohledu bank v tržní ekonomice

Od poloviny 70. let lze v oblasti bankovníctví pozorovat trend k **deregulaci**, kterou lze chápat buď jako snižování míry předchozí regulace, odstraňování dřívějších omezení a povolování nových aktivit, nebo jako nahrazování předchozích pravidel novými liberálnějšími pravidly. Deregulace teda současně představuje „změnu filosofie“ a je především výsledkem harmonizace pravidel bankovní činnosti v souvislosti s integračními procesy jak v EU, tak jinde ve světě. Míra regulace a její snižování resp. zvyšování nejsou pouze ekonomickou a technickou záležitostí. Tak jako v jiných projevech vlivu na ekonomickou aktivitu se i v oblasti regulace bank často projevují vliv vlády a politické zájmy různých nátlakových skupin.

Na nutnost regulace a dohledu bankovního systému nejsou shodné názory. Zastánci regulace a dohledu bank **opírají své argumenty především o nedokonalost trhů** a z toho vyplývající nutnost ochrany klientů bank, především vkladatelů. V této souvislosti lze formulovat otázku: proč právě v bankovníctví je ve srovnání s jinými sférami ekonomických aktivit stále ještě vyšší míra regulace? Argumenty **zastánců** regulace a dohledu lze členit do čtyř skupin:

- odlišnost bankovních aktivit od jiných ekonomických činností,
- vysoká asymetrie informací v bankovní sféře,
- zpomalení procesu poklesu zprostředkování,

²⁶ KAŠPAROVÁ, Vlasta. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*, 2006

- měnová politika centrální banky.²⁷

4 Globální finanční krize

4.1 Modul A – makroekonomické a mikroekonomické prostředí

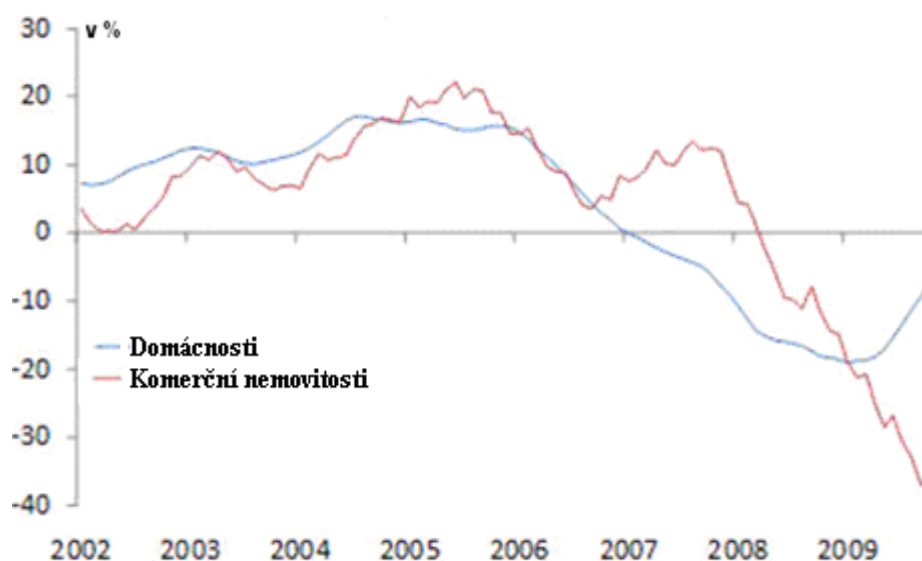
Americká ekonomika v předkrizovém období vykazuje zhoršení základních fundamentálních ukazatelů a to růst státního dluhu a deficit běžného účtu platební bilance. Jiná situace panovala na trzích, kde spotřeba neustále vzrůstala a souměrně s ní rostlo i HDP. Hrubý domácí produkt Spojených států je z 70 procent tvořen spotřebou domácností. Pozitivní vývoj na trhu pracovních sil taktéž podporoval myšlenku, že USA počínající problémy na realitním trhu zvládne. Ekonomický růst USA a převážné většiny zbytku zeměkoule byl v poslední dekádě postaven na *mohutné úvěrové expanzi*.

Vše začalo počátkem nového tisíciletí, kdy se Spojené státy musely vyrovnat s následky 11. září a splasknutí technologické bubliny²⁸. Americká centrální banka (FED) reagovala na tyto *otřesy prudkým snížením úrokových sazeb*, které se od poloviny roku 2001 v průběhu dalších dvou let snížily z 6,50 procent na 1,0 procenta, což v praxi představovalo pro firmy a domácnosti levnější peníze. Nově uzavírané úvěry z nichž značná část byla nezdravých dodalo potřebný impuls k povzbuzení americké ekonomiky. Zároveň s tím cena hypoték klesla na historicky nejnižší úroveň. Realitní trh se začínal nafukovat.

²⁷ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 2002

²⁸ Kolem roku 2000 začaly v USA na burzovním trhu vstupovat akcie nově vzniklých společností z odvětví informačních technologií. Tyto akcie přitahovaly mnoho investorů. Index NASDAQ Composite postupně rostl. V roce 1994 měl hodnotu 800 bodů, v roce 1998 hodnotu 2 000 bodů a v březnu 2000 dosáhl svého maxima 5 000 bodů. Investoři se díky obchodování na burze mohli stát milionáři během jediného obchodního dne. Společnosti však nesplnily očekávání do nich vkládaná a jejich skutečně dosažené hospodářské výsledky (zisk, tržby, obrát. atd.) byly zcela jiné než výsledky plánované. Vlivem přehnané důvěry investorů v odvětví informačních technologií a nadsazeného očekávání zisků společností z tohoto odvětví došlo k poklesu. Ten se zastavil až v březnu 2001 na hodnotě 1 700 bodů.

Graf 7 Vývoj realitního trhu

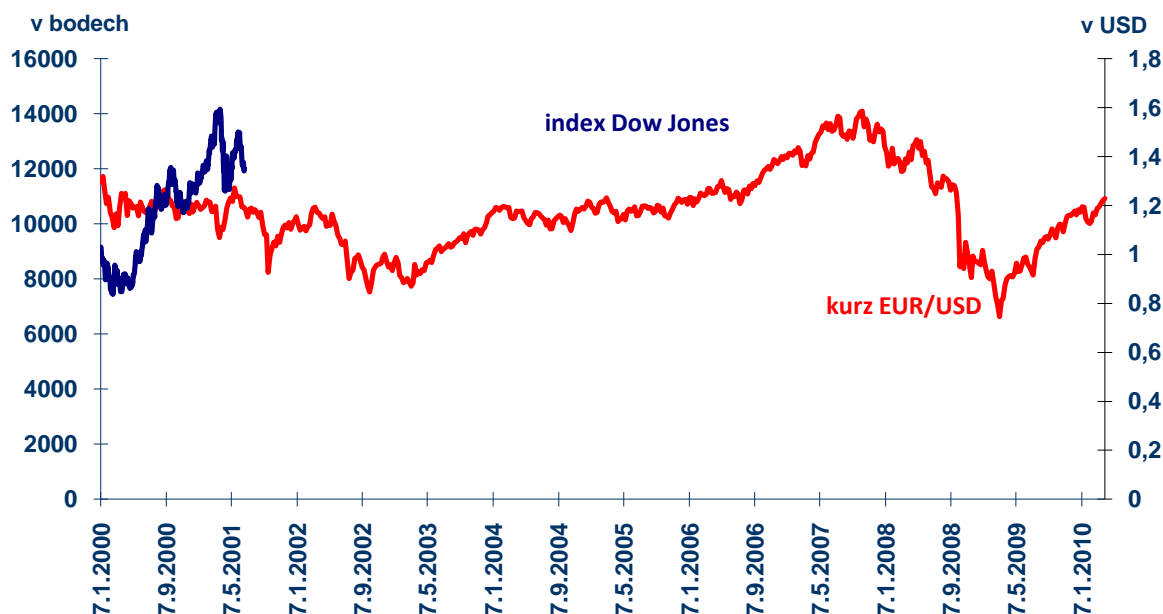
Zdroj: Moody's

První nedostatky rostoucího spotřebního boomu se začaly projevovat v průběhu roku 2006, kdy se růst cen domů nejprve zpomalil a pak úplně zastavil. Rychle rostoucí objem úvěrů a nízká inflace spotřebitelských cen přinutila FED k zpřísnění monetární politiky. Po zákroku americké CB úrokové sazby prudce vzrostly až na 5,25 procent, v důsledku čehož splátky úvěrů a hypoték výrazně podražily. Velký počet domácností náhle nemohla dostát svým závazkům, množily se exekuce a rostoucí zásoba volných domů k prodeji ještě více tlačila na další propad cen. Do největších problémů se dostaly klienti mající hypotéky s kratší fixací sazeb (tzv. adjustable-rate mortgage ARM), kterým splátky prudce stouply. Podíl hypoték ARM na celkovém počtu hypoték tvořil v USA téměř 7 procent a tudíž se problém zdál nepodstatný. Hypoteční instituce se opíraly o očekávání, že ceny nemovitostí nadále porostou, proto bude hodnota záruk vždy dostatečnou pojistkou při případném osobním bankrotu.

Další náznaky nejistoty se začaly projevovat na americké měně, která v reakci na útlum a realitním trhu pozastavila svůj dosavadní posilující trend a počátkem roku 2006 začala její hodnota k euru klesat. ***Během celého roku 2007 americký dolar oslaboval k většině světových měn v čele s eurem, ke kterému ztratil téměř 12 %.*** Důvodem k masivním dolarovým výprodejům, které dynamicky nabíraly na intenzitě, byla médii často zmiňovaná hypoteční krize v USA, pozvolně prorůstala ze segmentu realitního do dalších sektorů, až postupně ohrožovala americké a později i světové hospodářství.

Hlavní americké burzovní indexy se v tomto období vyvíjely překvapivě pozitivně, během prvních šesti měsíců roku 2007 rostl index Dow Jones o 9,6 %. Z grafu níže je patrná prodleva reakce akciových trhů na zlom v trendu oslabování amerického dolaru a tedy i na průběh krize.

Graf 8 Burzovní index Dow Jones - USA

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

Navzdory hypotéze efektivních trhů, která říká, že jakákoli informace je vždy obsažena v tržních cenách akcií, měn, dluhopisů a komodit již v okamžiku svého vzniku. **Akciové trhy signály začínající krize ignorovaly řadu měsíců** a trend se obrátil až v závěru roku 2007, tedy téměř rok po začátku posilování americké měny.

4.1.1 Finanční inženýrství – sekuritizace

Profesor ekonomie Josef Stiglitz 21 října 2008 sdělil komisi kongresmenů „*Securitization was based on the premise that a fool was born every minute*“ a následně „*Globalization meant that there was a global landscape on which they could search for those fools and they found them everywhere*“.²⁹

²⁹ Sekuritizace byla založena na předpokladu, že pošetilec se rodí každou minutu. Globalizace znamenala, že je k dispozici globální scéna na které je možno nalézt tyto pošetilce.

Nouriel Rouini, taktéž profesor ekonomie, který předpověděl zhroucení investičního bankovníctví, uvedl „ *We have created absolute disaster. The reputation of the Unites States as a financial center and a leader has been tarnished significantly.* “.³⁰

Jednou z povinností obchodních bank je dodržovat pravidla kapitálové přiměřenosti, která bankám stanovují povinnost **udržovat rizikové expozice v určitém poměru k vlastnímu kapitálu banky**. Do stanovení celkové rizikové expozice banky vstupují veškerá její aktiva upravená o daný rizikový koeficient, který se stanovuje podle předpokládané rizikovosti jednotlivých položek aktiv. Proto banky v rámci inovací a udržení růstu zavedly systém **převádění rizikových aktiv do podrozvahy** a tímto „trikem“ si částečně očistily rozvahu. Americké banky tento převod uskutečňovaly založením tzv. **speciálních účelových jednotek Special Purpose Vehicle (SPV)**. S jejich přispěním banky mohly postupovat mnohem vyšší míru kreditního rizika, než jim regulační pravidla dovolovala.

Zvláštností amerického finančního trhu jsou společnosti **Fannie Mae** (Federal National Mortgage Association), která byla založena během Velké deprese v roce 1938 a **Freddie Mac** (Federal Home Mortgage Corporation), které byly založena v roce 1970 státem pro podporu realitního trhu. V roce 1970 došlo k privatizaci těchto společností, jejichž úkolem je pečovat o stabilitu trhu s hypotékami. Banky s vědomím existence těchto agentur poskytovaly hypotéky ochotněji. Nesly nepoměrně sníženou míru rizika, neboť nové hypotéky byly po uzavření odkoupeny agenturami.

4.1.2 Role CDO

Podstatnou úlohu v procesu sekuritizace sehrály **zajištěné úvěrové obligace (úvěrové deriváty) – Collateralized Debt Obligation (CDO)**. CDO mají mnoho různých forem:

- **CBO (Collateralized Bond Obligations)** – kryté portfoliem různých typů firemních i státních dluhopisů.
- **CLO (Collateralized Loan Obligations)** – kryté portfoliem poskytnutých firemních, spotřebních a jiných úvěrů.
- **SFCDO (Structured Finance CDO)** – kryté dlouhodobým hmotným majetkem (např. nemovitosti financované hypotéčním úvěrem).

³⁰ Způsobili jsem naprostou katastrofu. Reputace Spojených států jako finančního centra byla významně znevážena.

- **Syntetické CDO** – kryté jinými úvěrovými deriváty (např. **credit default swapy CDS**).

Banky z rizikových úvěrových pohledávek vytvářely „**balíčky**“, které na SPV převáděly. SPV (např. Fannie Mae) byly správcem těchto pohledávek a vytvářely na ně derivátové instrumenty (CDO), které prodávaly investorům. **Tímto prodejem byla rizika přenesena na investory.**

4.1.3 Lepší regulace finančních trhů

Zdrojem problémů v posledních letech se stalo účetnictví finančních (a z části i nefinančních) institucí. Vzhledem k rozmachu finančních inovací přestalo plnit svoji funkci, již je poskytovat pravdivé a nezkreslené informace o finančním stavu firmy. Mezi tyto inovace patří zejména některé deriváty, které nemají povahu cenných papírů, nýbrž kontraktů – proto nevstupují do rozvahy, ačkoliv jejich vliv na finanční výsledky firmy je materiální, mnohdy dokonce kritický.

Nápadným příkladem jsou kontrakty typu CDS (credit default swaps), což jsou vlastně pojistné kontrakty. Protistrana A uzavírá s protistranou B smlouvu, že až A bude platit pojistnou prémii, za což obdrží od B krytí vůči úvěrovému riziku subjektu C, který není smluvní stranou. Protistrana B tedy figuruje vůči A fakticky jako neživotní pojišťovna, aniž by musela vlastnit licenci k tomuto typu podnikání a aniž by ji jakýkoli regulátor nutil vytvářet technické rezervy.

Kontrakty typu CDS nepředstavují problém, dokud na trhu nenastane hromadná spotřeba plnění pojistných kontraktů. Pak se může stát – a v roce 2008 se to skutečně stalo – že některé protistrany smluvně zavázané k plnění úvěrových rizik třetích stran nebyly schopny dostát svým závazkům. Kontrakty typu CDS představují silný element systémového rizika, které se během finanční krize materializovalo.³¹

4.1.4 Podstata CDO

Jedná se o investiční instrumenty derivátového typu a tudíž **výnosy z nich plynoucí jsou závislé na vývoji podkladového aktiva**. V případě CDO jsou podkladovým aktivem úvěrové pohledávky banky (bankou držené dluhopisy, poskytnuté úvěry fyzickým a právnickým osobám včetně úvěrů hypotéčních aj.). Počet aktiv v jednom „balíčku“ může dosáhnout až řádu stovek kusů.

³¹ KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi : důsledky hospodářské recese a co bude dál*.2009

CDO se obvykle emitují v tzv. **tranších**, každý vytvořený „balíček“ úvěrových aktiv banky je rozdělen do tří skupin, které se od sebe odlišují mírou rizikovosti a očekávaného výnosu. Tranší s nejvyšší rizikovou expozicí je tzv. **Junior tranche** (JT). Pokud nastane situace, že některá z podkladových aktiv CDO nebude splacena, vlastníci junior tranší budou v první řadě, kterým poklesne výnosnost z držení tranše (např. je stanoveno, že pokud dojde ke splacení pouze 15 % podkladových aktiv držitelé JT neobdrží žádný výnos). Středně výnosovou tranší je tzv. **Mezzanine tranche**, která nese ztráty až po té, co je plně ztrátová JT. Nejméně rizikovou tranší je tzv. Senior tranche, která nese ztráty až poté, co je plně ztrátová Mezzanine tranche. Zároveň senior tranše nese nejmenší výnos v porovnání s předchozími tranšemi.

SPV od investorů získaly hotovost a zavázaly se vyplácet úroky po dobu životnosti CDO podle splátek od dlužníků. Pokud dlužníci CDO – úvěry nesplácely, úrokové platby byly vypláceny jen v omezené míře, nebo vůbec. CDO se staly alternativou ke klasickým obligacím a investoři je kupovaly s vidinou nadprůměrných zisků. Kromě nadprůměrných výnosů CDO nabízely i nižší náklady na uskutečnění transakčních obchodů v porovnání s ostatními obligacemi.

4.1.5 Sekuritizační operace

Banka stále odpovídá jako administrátor za obsluhu úvěrů (inkaso úroků, splácení jistiny atd.) až do splacení úvěru. Peněžní toky pak směřují od administrátora přes trustee³² až k investorovi a v průběhu jsou odečítány provize.

Podíl ratingových agentur na sekuritizaci

Ratingové agentury sehrály významnou roli při sekuritizaci soukromého dluhu. Díky dostupnosti jasných, mezinárodně akceptovaných indikátorů rizika z potencionálního nesplácení podkladových aktiv byli investoři ochotni investovat do derivátů v mezinárodním měřítku. Většina investorů by nebyla schopna ohodnotit riziko bez ratingů. Na trhu CDO tudíž rating hrál velmi podstatnou roli, avšak **funkce ratingových agentur zde selhala.** Agentury nebraly dostatečně v úvahu zhoršující se podmínky úvěrování. RA snižovaly vnímání kreditního rizika tím, že dávaly rating AAA strukturovaných produktům jako je CDO – totožný rating dávaly i vládním dluhopisům a obligacím soukromých firem s nižšími výnosy. Netransparentní ratingové postupy

³² Svěřenci (trustee, fiduciář) svěří dosavadní vlastník (svěřitel, trustor) určitý majetek do péče a tento svěřeněce vykonává práva související s majetkem stejným způsobem jako by byl vlastník (aniž by vlastníkem byl), a to ve prospěch třetí osoby - oprávněného (beneficiary).

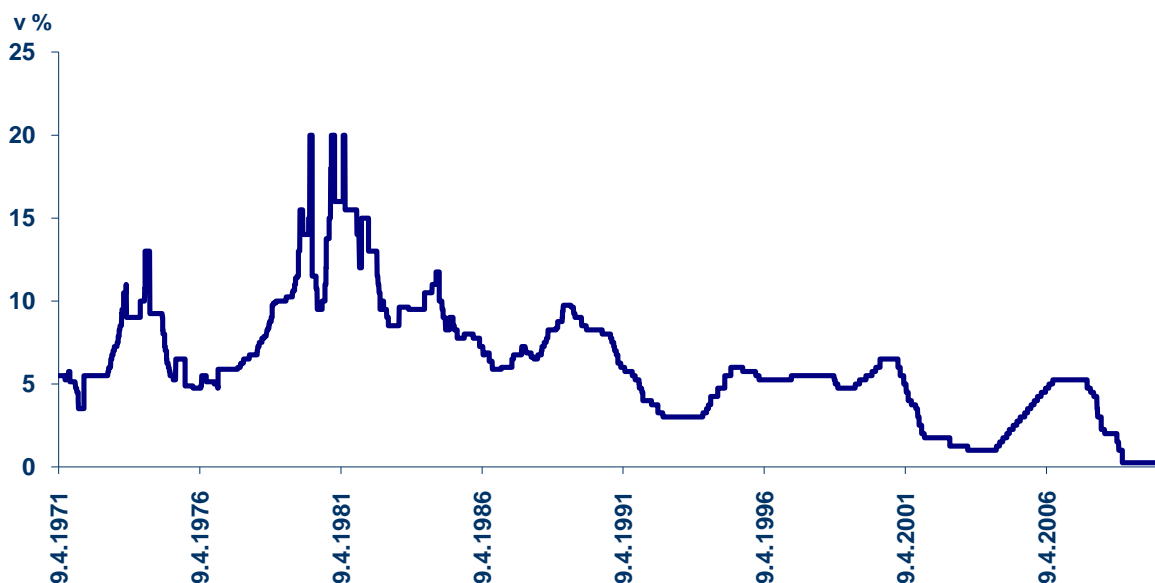
znemožnily kontrolu postupů hodnocení aktiv a chyby v metodologii ratingu byly významným důvodem podhodnocení rizika nestandardních hypoték.

4.2 Modul B – Formulace kritického stavu

Ve Spojených státech byla v předkrizovém období stále rostoucí poptávka po hypotékách podpořená benevolentním přístupem k jejich poskytování. V tržním prostředí by podle pravidla poptávky a nabídky měla úroková sazba růst vzhledem k vysoké poptávce. Úroková sazba řízená CB (Federálním rezervním systémem, FED) byla vlivem monetární politiky snížena a nadále podporovala růst hypotéčního a v návaznosti realitního trhu. V prostředí levných peněz a vládní podpory hypoték pak přispěly inovace finančních produktů a jejich derivátů k podcenění rizik druhořadých hypoték v USA.

Zlom v uvedeném vývoji způsobil postupný růst amerických úrokových měr, ke kterému docházelo od roku 2003 nastal koncem roku 2006, kdy základní úroková sazba kulminovala na 5,25 procentech. Části hypotéčních úvěrů s pohyblivým úrokem se natolik zvedly náklady na splácení, že se začali majitelé nemovitostí hromadně zbavovat a tím podpořili již pozvolna klesající cenu nemovitostí k dalším poklesům cen. Díky vysoké úrokové míře se zpomaloval ekonomický růst. Z grafu níže je patrné, že úroková míra v roce 2006 nebyla historicky významně vysoká avšak podmínky byly patrně změněny nadměrnou prodlužeností americké ekonomiky špatnými úvěry.

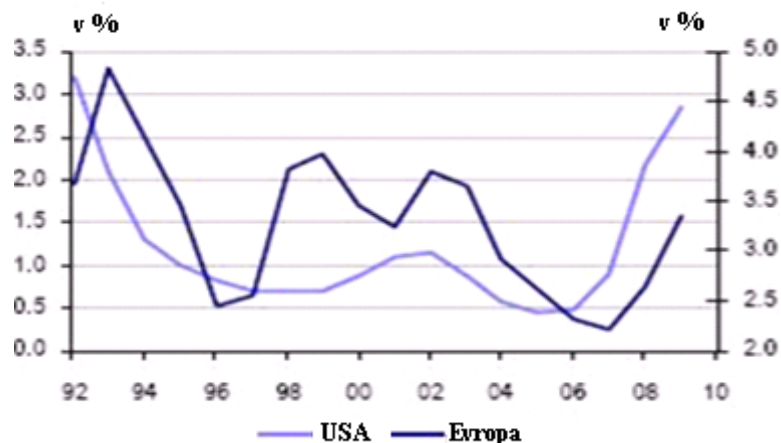
Graf 9 Úroková míra - USA

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

Jak postupovala krize na hypotečním trhu **výrazně rostl objem nesplacených hypotečních úvěrů (klasifikovaných úvěrů)** vůči státům podporovaných Fannie Mae a Freddie Mac, které se specializovaly na poskytování zvýhodněných hypoték chudší vrstvě obyvatelstva.

Graf 10 Vývoj klasifikovaných úvěrů – USA, Evropa

Zdroj: UBS

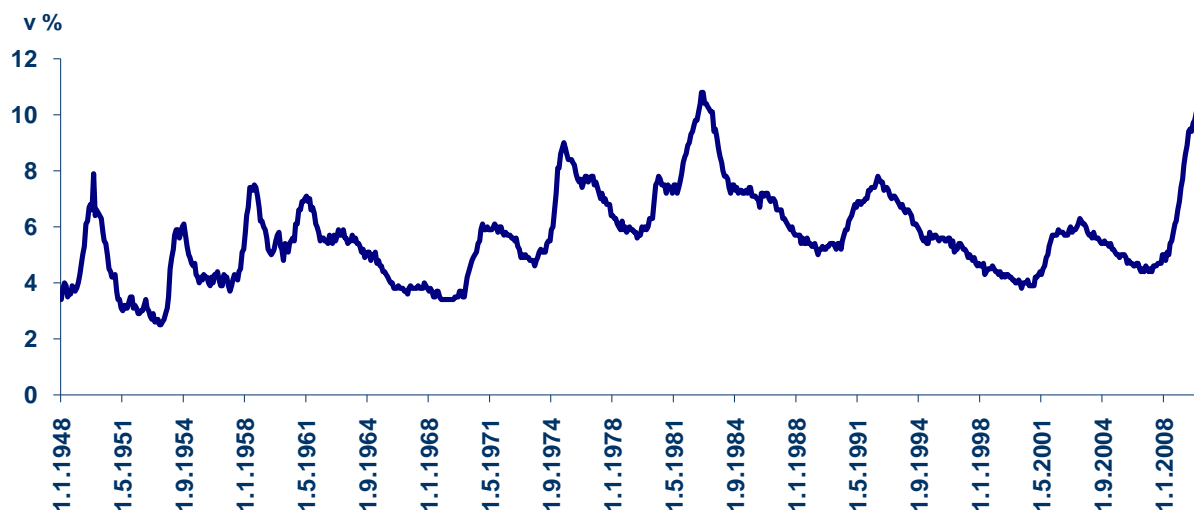
Nákaza nesplacených úvěrů začala prostupovat celým finančním systémem a problémy začaly oznamovat podílové fondy a investiční banky. V tomto bodě byla již situace vyhrocená.

4.3 Modul C - Spouštěcí moment (trigger)

Dne 15. Zář 2008 zbankrotovala investiční banka Lehman Brothers. Suma aktiv této finanční instituce dosahovala více než 600 miliard USD a vyhlášení její platební neschopnosti je považován za moment, kdy se krize, do té doby považovaná za lokalizovanou krizi likvidity a korekci na hypotéčním trhu, stala globální finanční krizí. Vládní autority USA se rozhodly nikterak nezasahovat a nefinancovat Lehman Brothers. Po této události se nákaza z amerického trhu začala lavinovitě šířit v celosvětovém finančním systému. Trhy postupně propadaly nedůvěře, nastal credit crunch a nedostatek likvidity na trzích.

Bankovní domy začaly odkrývat účetnictví a oznamovat rozsáhlé odpisy. Ekonomické problémy se prohlubovaly, v řadě zemí (Velké Británii, Irsku, USA) se dramaticky propadly ceny nemovitostí, což dále poškozovalo financující banky. Podniky začaly vykazovat potíže s financováním prostřednictvím provozních úvěrů. Začaly se množit úpadky společností a hromadné propouštění zaměstnanců nabíralo na dynamice.

Graf 11 Vývoj nezaměstnanosti - USA

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

4.4 Modul D - Konkrétní scénář vzniku a průběhu finanční krize

Nyní je soustředěna pozornost na chronologický přehled hlavních událostí globální finanční krize, které upřesní vztahy mezi bankovními a ekonomickými problémy.

Tabulka 2 Přehled důležitých momentů předkrizového vývoje

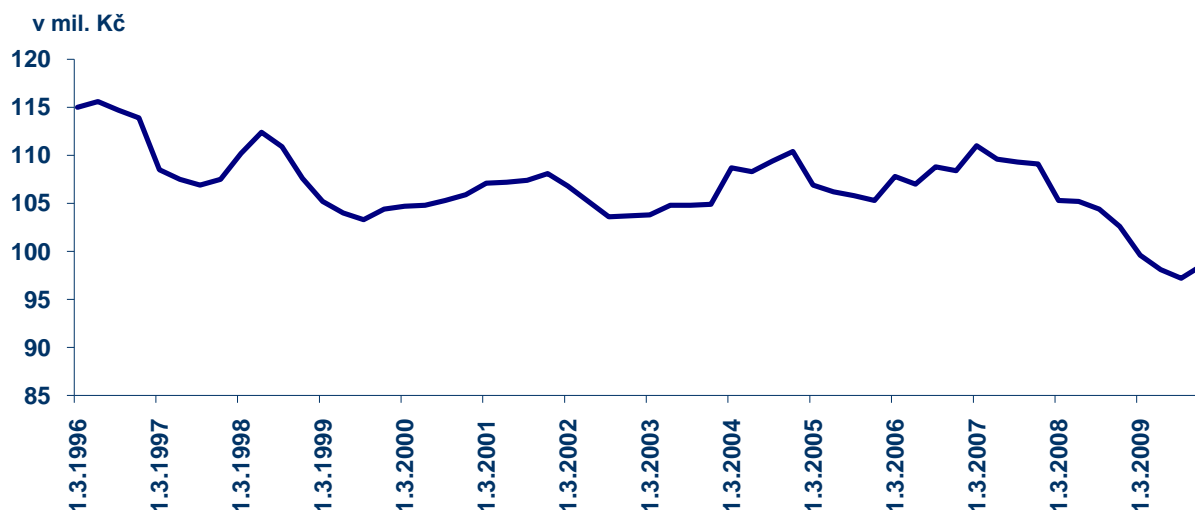
Přehled důležitých momentů předkrizového vývoje	
Srpen 2007	Zmrazení výběrů z investičních fondů BNP Paribas, 2 hedgové fondy patřící Bear Sterns požádaly o ochranu proti věřiteli.
Září 2007	Žádost britské Northern Rock o finanční výpomoc, následované bankovním runem (prvním v poválečné historii).
Březen 2008	Převzetí investiční banky Bear Sterns bankovním gigantem JP Morgan Chase, převzetí Countrywide Financial dalším gigantem Bank of America
Přehled událostí od začátku globální finanční krize	
Září 2008	Lehman Brothers žádá o ochranu před věřiteli, což je v podstatě bankrot, FED oznamuje balíček 85 mil. USD pro pojišťovnu AIG, v Británii je znárodněn poskytovatel hypoték Bradford & Bingley
Říjen 2008	FED, Evropská centrální banka a další CB společně snižují úrokové sazby o půl procentního bodu, Island znárodnuje druhou největší banku, Velká Británie dává do Royal Bank of Scotland, Lloyds a HBOS 37 miliard liber.
Listopad 2008	Statistiky potvrzují, že eurozona se propadla do recese, MMF schvaluje 2,1 mil. USD půjčku pro Island, vláda USA věnuje 20 mil. USD na záchranu Citigroup.
Prosinec 2008	Statisticky se oficiálně potvrdí recese v USA, FED sráží sazbu z 1 na 0,25 procenta, index FTSE 100 spadl od začátku roku o 32%, je to největší pád za posledních 24let.
Únor 2009	Prezident Obama podepisuje balíček téměř 800 mil. USD na boj proti krizi.
Březen 2009	Pojišťovna AIG oznamuje nejvyšší čtrtletní ztrátu v americké firemní historii a to 61,7 mil. dolarů.
Duben 2009	Představitelé nejvyspělejších ekonomik světa se shodují, že na řešení krize je třeba vynaložit 1,1 bilionu dolarů. Dle nové předpovědi MMF odepíše finanční sektor 4 biliony dolarů.

Květen 2009	Deset největších amerických bank dle stres testů potřebuje další kapitál, krachuje automobilka Chrysler a aktiva má převzít automobilka Fiat
Červen 2009	Automobilka GM vyhláší bankrot, stát poskytuje firmě 50 mil. dolarů, značku Hummer kupuje čínský investor, OECD odhaduje blížící se dno nejhorší recese od druhé světové války, vláda USA ohlašuje zásadní reformu bankovní regulace, která má zabránit opakování finanční krize.
Červenec 2009	Leader amerického bankovnínictví Goldman Sachs počítá se ziskem za druhý kvartál 3,4 mil. dolarů, dosažení zisku hlásí i další banky, Čína oznamuje, že ve druhém čtvrtletí rostla její ekonomika díky vládním stimulacím o 7,9 %.
Září 2009	Ministři financí EU se shodli, že odměňování manažerů ve finančních institucích musí být regulováno, přední německá banka Commerzbank oznamuje, že hodlá co nejrychleji splatit státu 5 miliard eur a nejpozději do roku 2012 odkoupit zpět státní podíl.
Prosinec 2009	Ratingové agentury snižují rating Řecka a ukazuje se, že zadlužení země je větší než vykazované, euro silně oslabuje.
Únor 2010	Evropou se šíří stávková nálada, Řecko má dvě generální stávky během dvou týdnů, protestuje se taky ve Francii a Španělsku.
Březen 2010	Evropa přislíbí finanční pomoc Řecké ekonomice, situace na trzích se uklidňuje, Evropská komise navrhuje zřízení Evropského měnového fondu (obdobu MMF), Spojené státy zaznamenaly růst HDP v posledním čtvrtletí 2009 meziročně o 5,6%.
Duben 2010	Evropští představitelé se dohodli na zavedení bankovní daně odvozené z rizikovosti aplikovaného obchodního modelu v bankovním domě.

Dle výše uvedeného sledu událostí lze vyslovit předpoklad, že z počátku se krize projevovala *akutním nedostatkem likvidity mezi finančními institucemi*. Tento stav vyústil v problémy v celosvětovém bankovním sektoru. Finanční toky v oblasti krátkodobého financování byly v podstatě zmrazeny. V této fázi se současně zvýšily obavy ohledně solventnosti finančních institucí, nicméně kolaps systému jako celku byl tehdy shledáván jako málo pravděpodobný. Tento postoj se dramaticky změnil po pádu Lehman

Brothers. Systémová nestabilita se poté rozšířila do ekonomik, které do té doby stály mimo ohnisko nákazy. **Poprvé se objevily odhady, že globální ekonomika v dalším roce poklesne.** Například v Česku se začalo zmiňovat záporné HDP roku 2009 až na začátku prvního čtvrtletí.

Graf 12 Vývoj HDP – ČR

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

Přesun finančního útlumu na reálnou ekonomiku je patrný z grafu uvedeného výše. Centrální banky začaly dodávat likviditu již v průběhu roku 2007 ve snaze odvrátit přelítí problému z finančního sektoru do dalších sektorů. Zároveň řada ekonomů poukazovala na skutečnost, že není-li podstatou problému nedostatek likvidity, ale insolventnost bankovních ústavů, může uvedená akce způsobit ztráty centrálních bank, které bude nutno hradit z veřejných financí. Aby vlády mohly financovat výdaje na „záchranné balíčky“ musí si peníze vypůjčit a tudíž odčerpat prostředky ze soukromých investic nebo spotřeby. V současné situaci mají firmy i jednotlivci potíže s přístupem k úvěrům, což je jeden z hlavních důvodů recese. Tento proces zhoršování podmínek k získání úvěru v kombinaci s obavou veřejnosti z neschopnosti splácet úvěr se nazývá de-leveraing³³. Spotřebitelé se rozhodnou šetřit a odkládají nákupy, počet nově sjednaných kreditních karet klesá, spotřebitelé více nakupují na debetní karty, recese ekonomiky se prohlubuje.

Dle konsenzu ekonomů se světová ekonomika odrazila ode dna v polovině roku 2009. Přibližně od tohoto bodu jsme svědky nerovnoměrného a mírného růstu vyspělých trhů. Za celý rok 2009 klesla ekonomika USA o 2,4 procenta, což znamená nejvýraznější pokles

³³ oddlužování

od roku 1946. Podle lednové predikce Mezinárodního měnového fondu by však americký HDP měl letos vzrůst o 2,7 procenta, ekonomika eurozóny vychází z recese pomaleji a v letošním roce pravděpodobně stoupne o 0,8 procenta. Nejsilnější evropská ekonomika Německo by dle předpokladu v letošním měla růst 1,2 procenta.

5 Vymezení a rozčlenění příčin krize bankovního sektoru v návaznosti na globální finanční krizi

Tato kapitola se věnuje míře a rozsahu krize bankovního sektoru. Zabývá se analýzou příčin globální finanční krize, identifikuje a zkoumá faktory, které negativně působily a ovlivnily vnitřní a vnější kontrolu činnosti bank, a tím se ve větší či menší míře podílely na vzniku globální finanční krize.

5.1 Náklady na stabilizaci bankovního sektoru a povzbuzení ekonomiky

Náklady všech finančních krizí v minulosti zasáhly dříve nebo později i systémy veřejných financí. Ze státních rozpočtů byly vynaloženy na stabilizaci poměrně vysoké částky. Uvedené sumy je však obtížné posuzovat. Je třeba znát metodiku, jakými se náklady měří. Taktéž je problematické odhadnout budoucí výnosy z majetku, které jednotlivé státy převzaly. Je tedy třeba rozlišit výčet dosud známých a jasných nákladů, výnosů a nebo odhadovaných výdajů.

Tabulka 3 Podpora pro finanční a ostatní sektory

Podpora pro finanční a ostatní sektory (k srpnu 2009, vyčísleno v procentech HDP roku 2009)				
	Kapitálové injekce	Nákupy aktiv a úvěrování státní pokladnou	Garance	Zajištění likvidity a další podpora od CB
	(A)	(B)	(C)	(D)
Průměr G20	2,2	2,7	8,8	9,7
Vyspělé ekonomiky	3,4	4,1	13,9	7,6
V miliardách USD	1,160	1,436	4,638	2,804
Rozvíjející ekonomiky	0,2	0,3	0,1	13,5
V miliardách USD	22	38	7	1,581

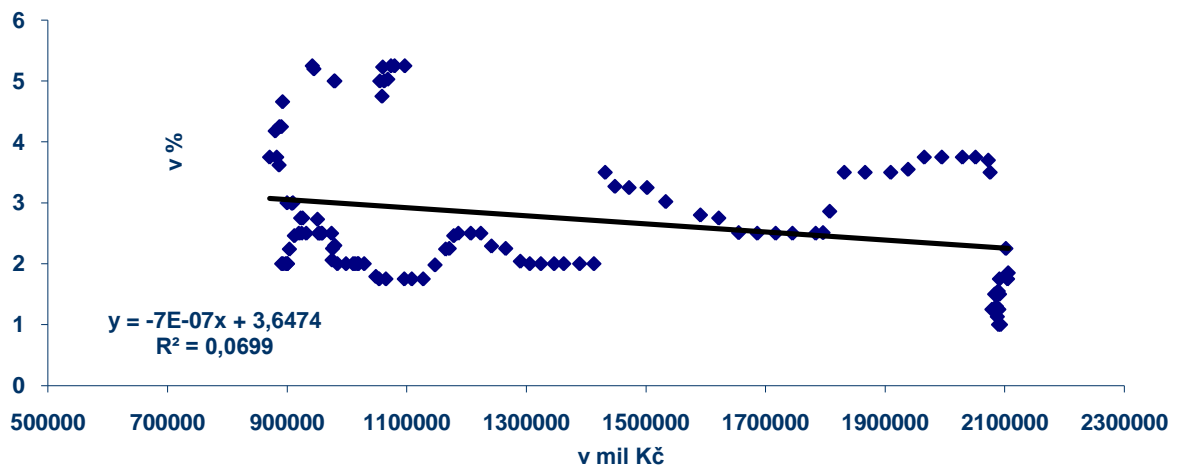
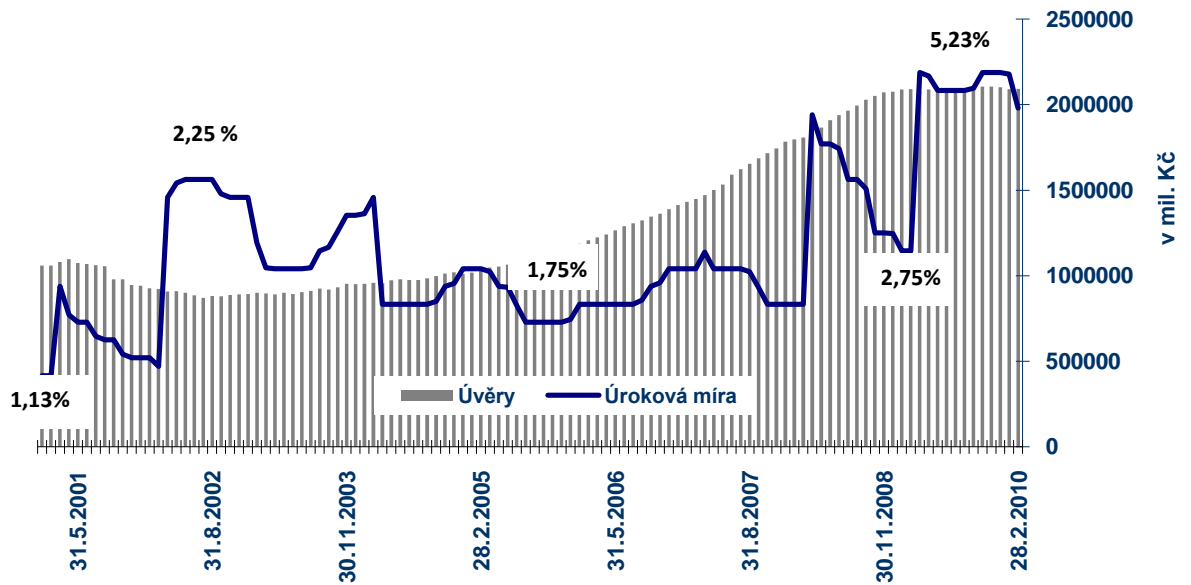
Zdroj: MMF³⁴

Na tomto místě je možné vyslovit předpoklad, že čím víc se stát zadlužuje, tím méně banky půjčují soukromému sektoru, při vzniku rozpočtového deficitu, emituje stát úročené obligace (státní dluhové poukázky). Když se banky rozhodují jak naložit s penězi od střadatelů, raději zvolí státní obligace na úkor riskantních a pracných úvěrů soukromých. Tento princip se nazývá vytěšňování soukromých investic vládou a nepřímou prohlubuje finanční krizi. Stagnaci v poskytování úvěrů demonstruje graf níže. Z výpočtu korelace hodnot úrokových měr bank a poskytování úvěrů je patrný nízký vztah a lze usuzovat, že nárůst poskytovaných úvěrů je podmíněn podmínkami při kterých se úvěr uzavírá. Je patrné, že banky zvyšují úroky z úvěrů navzdory snahám České národní banky o zlevnění úvěrů.

³⁴ Sloupce A, B, C ukazují oznámené, nebo slíbené částky a ne vlastní čerpání finanční podpory. Sloupec D ukazuje skutečné změny na rozvahách centrálních bank od června 2007 do června 2009. Tyto změny jsou ponejvíce spojeny s podporou tržní likvidity a finančního sektoru, někdy jde o jiný typ transakcí, ovšem toto schéma nepostihuje všechny druhy podpory finančnímu a ostatním sektorům.

³⁴ Česká národní banka snížila diskontní sazbu na historické minimum 0,25%.

Graf 13 Úvěry a úroková míra korelace Česká republika

Interpretace korelačního koeficientu dle Cohen (1988)	
0 až 0,1	triviální
0,1 až 0,3	malá
0,3 až 0,5	střední
nad 0,5	velká závislost

Zdroj: vytvořeno dle dat ČNB

5.2 Selhání vnější kontroly činnosti bank

Vzhledem k zadání práce bude nyní následovat identifikace a charakteristika jednotlivých příčin krize bankovního sektoru v letech 2007-2010. Výsledek analýzy se bude opírat o již získané konkrétní poznatky v rámci předešlých kapitol, zejména z kapitoly druhé. **Příčiny**

právě probíhající krize bankovního sektoru jsou členěny podle toho, zda negativně ovlivnily vnější či vnitřní kontrolu činnosti bank (viz schéma 2).

Ačkoliv jednotlivé aspekty vnitřní a vnější kontroly spolu navzájem souvisí, a tudíž je často velmi obtížné je jednoznačně oddělit a zařadit je pouze pod jednu kategorii (nedostatky vnitřní či vnější kontroly).

5.2.1 Narušení efektivnosti fungování tržního mechanismu

Nerovný přístup k informacím působil především na straně zákazníků bank, tedy věřitelů bank. Věřitelé bank jsou považováni za podstatný subjekt vnější kontroly činnosti bank. *Věřitelé bank nebyli schopni si opatřit obsahově dostačující informace o činnosti bank*, aby mohli posoudit jejich finanční situaci a rozhodnout se své vklady, nebo investice svěřit dané bance nebo finanční prostředky zhodnocovat jiným způsobem. Banky mají informační povinnost vůči veřejnosti, jsou povinny zveřejňovat nezkrácené účetní závěrky a zprávy k nim. Ke zhoršení situace přispělo nesprávné hodnocení derivátových cenných papírů (CDO). Ratingové agentury těmto produktům přiřazovaly ohodnocení AAA, které hrubě neodpovídalo hodnotě podkladového aktiva. Ratingové agentury snížily vnímání kreditního rizika tím, že přidělovaly rating AAA strukturovaným produktům jako CDO – stejný rating dávaly i vládním dluhopisům a obligacím soukromých firem s nižšími výnosy.

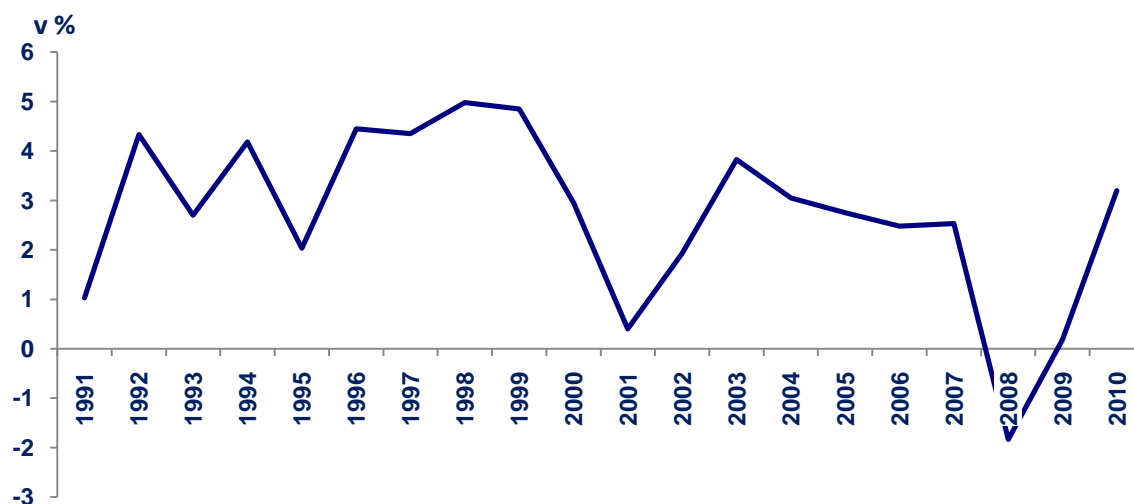
Je možno vyslovit předpoklad, že pokud by centrální banka zavedla regulaci týkající se ratingových metod derivátových cenných papírů jeden z rizikových momentů vzniku bankovní krize by byl potlačen.

5.2.2 Nedostatečné provádění bankovní regulace a dohledu

Hlavním subjektem vnější netržní kontroly je bankovní regulace a dohled zastávané ve většině případů centrální bankou. Jak je uvedeno v kapitole 4.1 byla ve Spojených státech po roce 2001 *uvolněna měnová politika centrální banky (snižování úrokových měr), která výrazně přispěla k expanzi úvěrů*. FED tedy stimuloval ekonomiku prostřednictvím úrokových sazeb. Přední ekonom Milton Friedman kritizoval již historicky tento přístup v knize „Monetární historie Spojených států“ kde dokázal, že centrální banka prohloubila Velkou hospodářskou krizi, když během krize zvyšovala úrokové sazby a tím paralyzovala již tak skomírající bankovní systém. V posuzovaném případě současné hospodářské krize, byly úrokové míry výrazně

snížovány a zvyšovány v předkrizové dekádě. Na základě historických zkušeností lze vyslovit předpoklad, že FED překotným snižováním a zvyšováním (potírání inflace³⁵) úrokové míry napomohl³⁶ k nestabilitě na trzích, protože neuváženě zasahoval do tržních mechanismů. Inflace se ve Spojených státech výrazně snížila až po vypuknutí krize a to v důsledku propadu ekonomiky.

Graf 14 Míra inflace - USA

Zdroj: upraveno dle Tradingeconomics.com

5.2.3 Morální hazard aneb pojištění vkladů

Specifický atribut bank spočívá v záchranném systému bank odrážející garance státu v podobě:

1. Pojištění vkladů,
2. funkce centrální banky jako věřitele poslední instance,
3. doktrína „příliš velká k úpadku“ (too big too fail – TBTF).

Pojištění banky chrání před náhlým vybíráním vkladů, avšak je původcem problému – morální hazard.³⁷ Toto specifikum moderního bankovníctví se plně projeví v situaci, kdy komerční banka podcení rizika a učiní špatná rozhodnutí. Podle pravidel

³⁵ Při plnění své základní měnověpolitické úlohy, tj. zabezpečení cenové stability, volí FED jeden z několika možných měnověpolitických režimů a to cílovou inflaci do 2 procent ročně.

³⁶ Milton Friedman – nositel Nobelovy ceny za ekonomii a obhájce volného trhu doporučil ve své teorii *jen mírné a plynulé zvyšování peněžní zásoby v ekonomice*. Inflace je dle jeho názoru výsledkem neuváženého navyšování peněžní zásoby.

³⁷ Riziko, že se někdo bude chovat nemravně a poškozovat zájmy druhé osoby, pokud mu nebude hrozit postih za jeho nemorální chování a jednání.

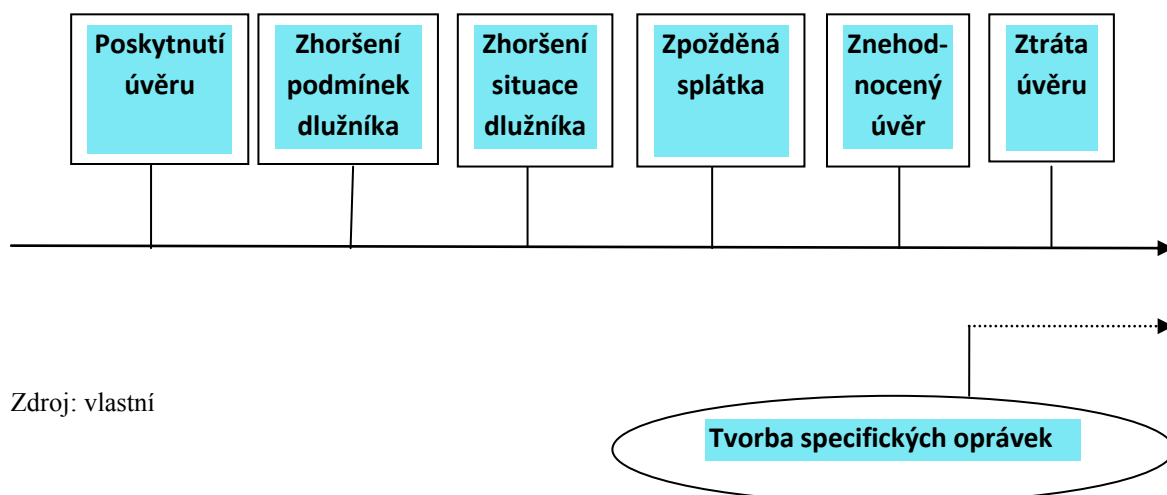
tržního chování by taková firma měla vyhlásit bankrot, protože nový soukromý kapitál do ní již nebude investován. V tomto okamžiku chybějící kapitál je dodán státními institucemi v obavě o zachování stability finančního systému. Je zřejmé, že státní pomoc v krátkém časovém horizontu zabraňuje bezprostředním bankrotům, avšak zvyšuje pravděpodobnost, že řízení rizik budou opět podceněno. Proto lze vyslovit předpoklad, že pokud centrální banka podporuje doktrínu TBTF přímo tak napomáhá k vzniku pracovních postupů založených na morálním hazardu.

5.2.4 Procykličnost bankovní regulace

Za pojmem procykličnost se skrývá schopnost *zesílit kolísání ekonomické aktivity v průběhu hospodářského cyklu prostřednictvím procyklického charakteru poskytování úvěrů*. Procyklické chování finančních trhů je v zesílené formě přenášeno do reálné ekonomiky prostřednictvím snadného financování výdajů a investic v období konjunktury a finanční restrikce vedoucí k zesílení poklesu poptávky ve fázi poklesu ekonomického cyklu.

Následovně bude uveden příklad procyklického chování českých bank při tvorbě opravných položek. *Banky vytvářejí opravné položky (oprávky) za účelem krytí očekávaných ztrát*. Ke krytí neočekávaných ztrát slouží primárně vlastní kapitál banky. Současnou praxí je tvorba tzv. specifických oprávek. Specifické oprávky jsou vytvářeny oproti ztrátám z jednotlivě posuzovaných úvěrů a začínají se vytvářet v okamžiku vzniku důkazu, že z příslušných úvěrů pravděpodobně vzniknou ztráty. Z tohoto důvodu specifické oprávky identifikují úvěrové riziko zpětně.

Schéma 2 Tvorba specifických oprávek

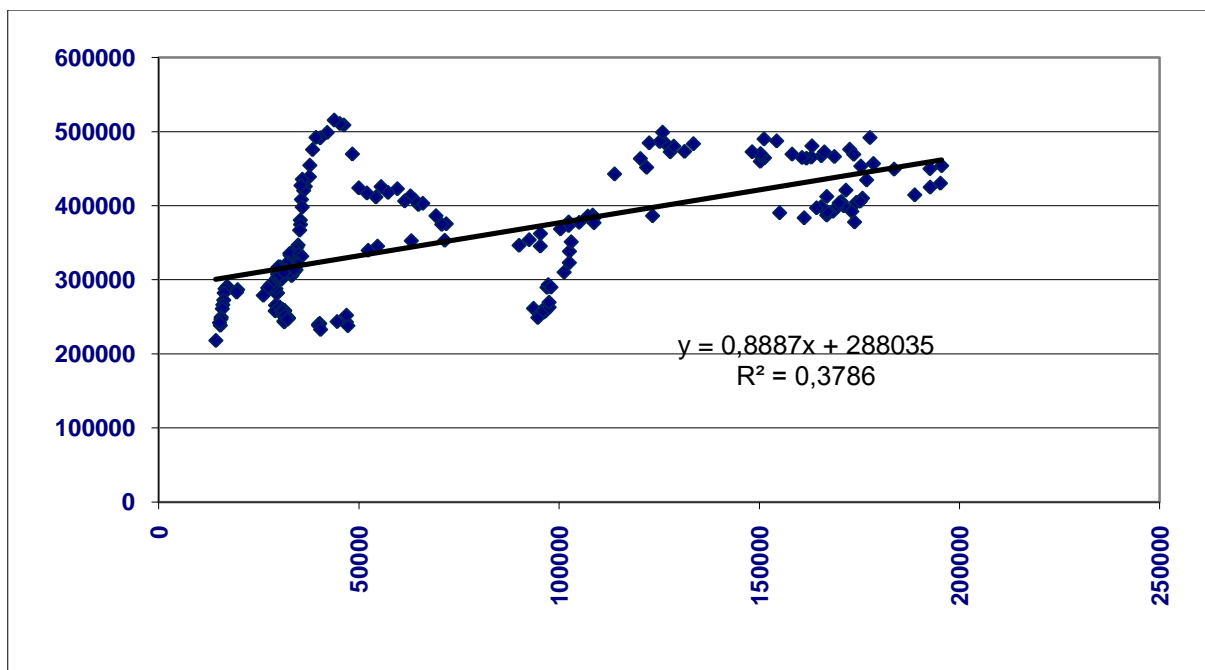
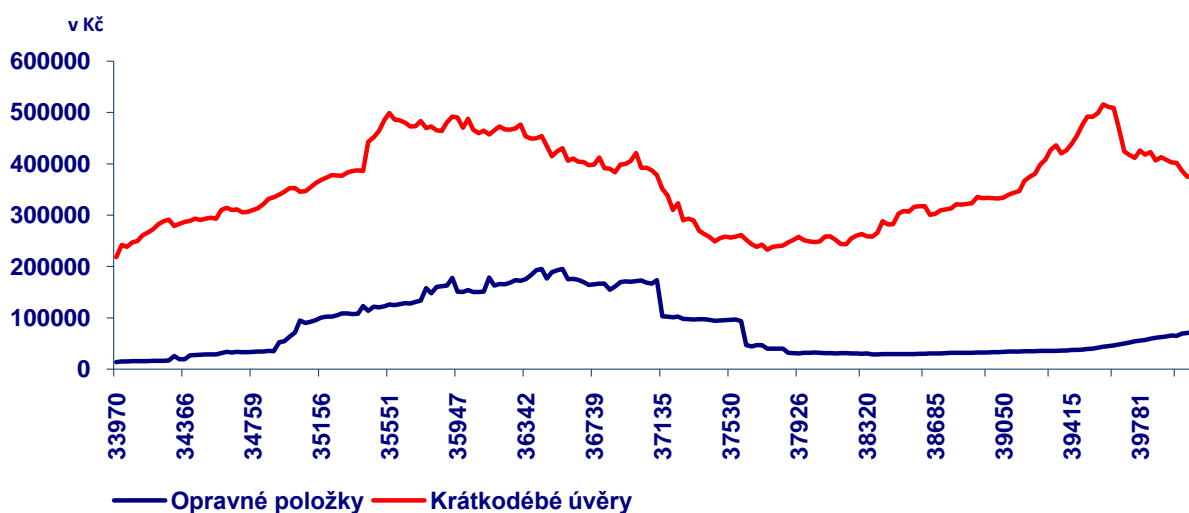

Zdroj: vlastní

Na základě výše uvedeného schématu lze tvrdit, že specifické oprávký jsou tvořeny, až se úvěrové riziko projeví a regulace centrální banky tento proces prokazatelně pozitivně neovlivňuje.

Na základě níže uvedené analýzy je patrná nedostatečná regulace na úrovni centrální banky, neboť vztah mezi tvorbou oprávek a úvěry existuje, ale je klasifikován jako slabší-střední vztah, který je možno považovat za nedostatečný.

Graf 15 Vztah úvěrů a oprávek českých bank v letech 1993 - 2010

Zdroj: vytvořeno dle dat ČNB

5.2.5 Nová regulatorní opatření

Během probíhající recese se při analýze příčin souběžně přistoupilo k návrhům nových celosystémových protikrizových opatření, které se budou týkat dalšího vývoje celého bankovního sektoru. V září 2009 Evropská komise přijala klíčový balíček legislativních návrhů. Současná finanční krize odhalila nedostatky evropského rámce pro dohled, jež i po vytvoření jednotného vnitřního trhu v této oblasti zůstává roztržštěný na úrovni jednotlivých států. Předloženy návrhy právních předpisů řeší nedostatky v oblasti obezřetného dohledu na makro i mikro-úrovni a jejich odstranění jsou zřizovány tyto orgány:

- **Evropský výbor pro systémová rizika (ESRB)** - bude sledovat a posuzovat rizika pro stabilitu finančního systému jako celku (dohled nad finanční obezřetností na makro-úrovni); bude zajišťovat včasné varování před systémovými riziky, která by mohla narůstat, a v případě potřeby vydávat doporučení k přijetí opatření na jejich řešení.
- **Evropský systém orgánů finančního dohledu (ESFS)** - bude vykonávat dohled nad jednotlivými finančními institucemi (dohled nad finanční obezřetností na mikroúrovni), který bude tvořit síť orgánů finančního dohledu z členských států, které budou spolupracovat s novými evropskými orgány dohledu. Tyto vzniknou ze současných výborů pro bankovníctví, cenné papíry, a pojištění a zaměstnanecké penzijní systémy, a ponesou názvy.
- **Evropský orgán pro bankovníctví (EBA).**
- **Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA).**
- **Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA).**

Dodatečný kapitálový požadavek

Dalším možným přístupem jak zmírnit procykličnost kapitálové regulace je uplatnění dodatečného kapitálového požadavku, tzv leverage ratio³⁸, což je podíl vlastního kapitálu k rizikově neváženým aktivům. Funguje jako strop v období boomu, který může zastavit nadměrnou expanzi bankovních aktiv. Díky tomu mají banky v období recese více kapitálu na krytí ztrát.

³⁸ Leverage ratio je poměr dluhu společnosti k vlastnímu kapitálu společnosti.

Mimobilační aktiva - bankám se často dařilo vyvádět některá aktiva mimo bilanci a tím regulaci obcházet. Je třeba minimalizovat vyvádění aktiv mimo bilance.

Swapy úvěrového selhání

Swapy úvěrového selhání (CDS), které se v posledních letech staly nejobchodovanějším derivátem, je podle evropského parlamentu také nutné regulovat. Proto byly předloženy legislativní návrhy na posílení transparentnosti s CDS a vytvoření clearingové instituce, nad kterou by prováděla dohled EU s cílem snížit riziko těchto nástrojů.

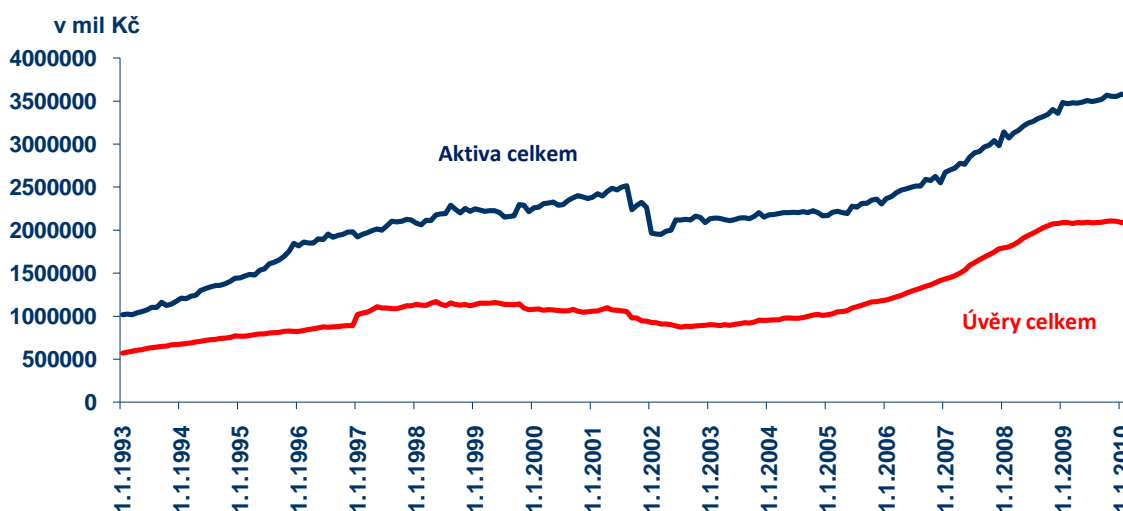
Členské státy budou povinny převést směrnici do svého vnitrostátního práva do 31. října 2010 a plně ji provést do konce roku 2010.

Detailnější rozbor týkající se návrhů na změny bankovních regulací přesahuje rámec tohoto stručného materiálu.

5.3 Selhání vnitřní kontroly činnosti bank

Banky podobně jako nefinanční společnosti trpí asymetrií informací a mají sklon k negativnímu výběru (viz kapitola 3.1). Finanční zprostředkování patří mezi hlavní podnikatelské aktivity bank, celková emise úvěrů běžně tvoří největší podíl z celkové bilanční sumy rozvahy.

Graf 16 Úvěry a celková aktiva bank

Zdroj: upraveno dle CNB

Úvěrový proces probíhá v několika základních fázích: **Bezpečnost** - banka půjčuje jí svěřené vklady ve formě úvěrů, *má vůči svým vkladatelům povinnosti investovat peníze pokud možno co nejbezpečněji*, proto provádí před poskytnutím úvěru pečlivou analýzu

bonity klienta a nadále monitoruje úvěry (řízení kreditních rizik); **Likvidita** - *banka nemůže půjčit veškeré cizí a vlastní prostředky ve formě úvěrů*, a to přesto, že by jí to vyneslo větší úrokové výnosy, část peněz klientů si musí ponechat jako likvidní rezervu, aby mohla vyhovět momentálním přání klientů, kteří si chtějí své peníze vyzvednout; **Rentabilita** - banky jsou zainteresovány na dostatečném úrokovém rozdílu.

Hlavními aktéry vnitřní kontroly bank jsou majitelé a management bank.

5.3.1 Selhání managementu bank

Jedním z hlavních projevů selhání managementu amerických bank bylo *špatné řízení úvěrového rizika*. Situace byla způsobena degenerací standardů schvalování úvěrů a v některých případech nezákonnými postupy prodeje úvěrů i přímými podvody.³⁹

Běžným klientům byly nabízeny rizikové produkty (například v podobě hypoték), kde se platí úrok určený dle předpokladu, že se zastavená nemovitost prodá se ziskem. Nebyla vyžadována vstupní dokumentace a potvrzení o příjmu. Segment těchto klientů byl nazýván „NINJA“ (zkráceně „bez příjmu, bez práce, žádný majetek“ - No income, No Job, No Assets).

Banky založily tento přístup k řízení rizik na základě předpokladu, že pokud se dostane do situace, kdy nebude schopna vyplatit deponentům jejich vklady vláda nebo centrální banka jim kapitál doplní. Lze tedy formulovat předpoklad, že za současnou globální finanční krizí se *skrývá obří morální hazard*. Jak je uvedeno v modulu B kapitoly 4.2 spouštěcím momentem současné krize byl pád Lehman Brothers, banka vyhlásila bankrot po odmítnutí americké vlády a centrální banky poskytnout záchranný finanční obnos, což dokládá předpoklad managementu banky, že obdrží záchranný obnos od vládních institucí.

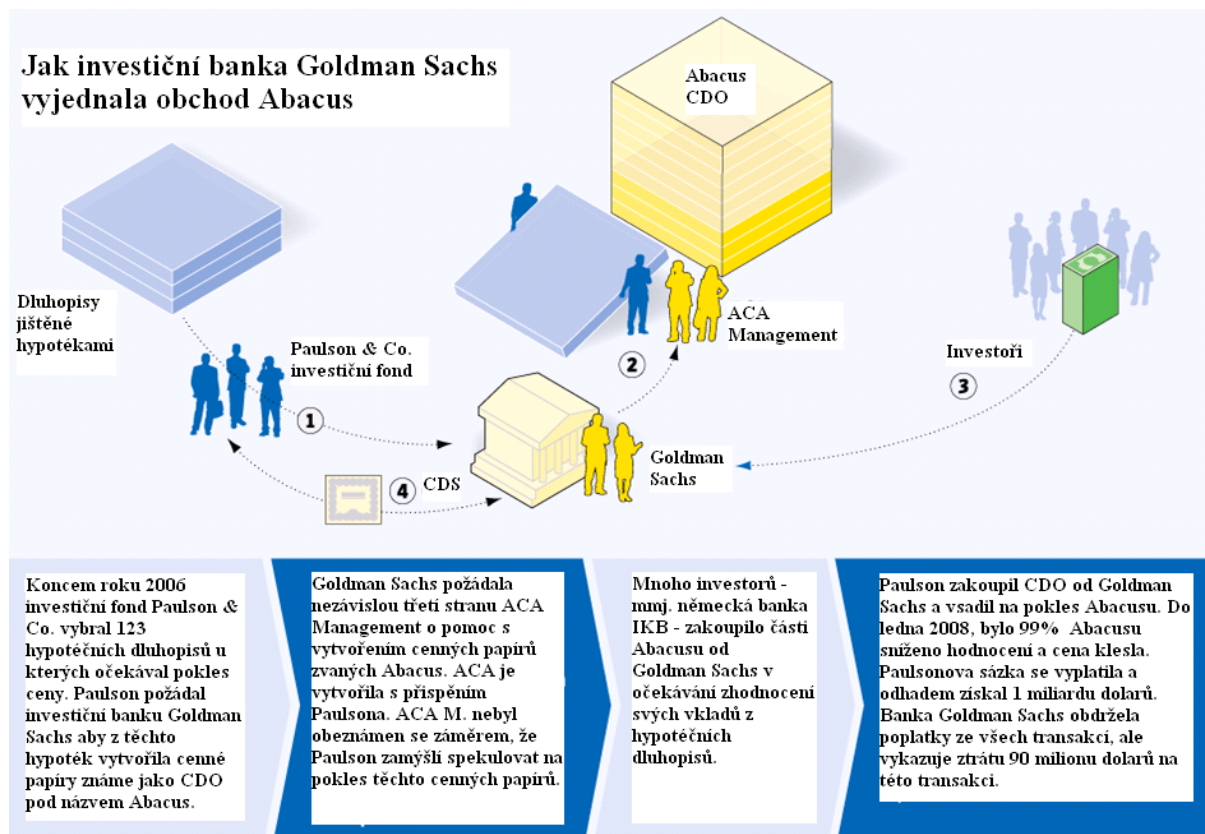
5.3.2 Podvodné machinace investičních bank

Zde bude uveden příklad nezákonného chování investiční banky Goldman Sachs, která byla Komisí pro cenné papíry (SEC) obviněna z podvodu na investorech v souvislosti s finanční krizí. Banka dle Komise zatajila střet zájmů při obchodování s hypotečními nástroji, umožňovala významnému klientu (investičnímu fondu Paulson & Co.), který sázel na pokles hypotečního trhu, aby významně ovlivňoval tvorbu investičního portfolia Abacus. Na druhou stranu Goldman Sachs nabízela tyto cenné papíry s tvrzením, že se

³⁹ uvedl Ben Bernanke, předseda Rady guvernérů americké centrální banky.

jedná o nezávisle vybrané portfolio třetí stranou. Podle Komise se GS dopustila podvodu, když *investorům nesdělila záměr zainteresovaného fondu*, který spekoval na pokles hypotečního trhu. Názorně na schématu 3.

Schéma 3 Goldman Sach

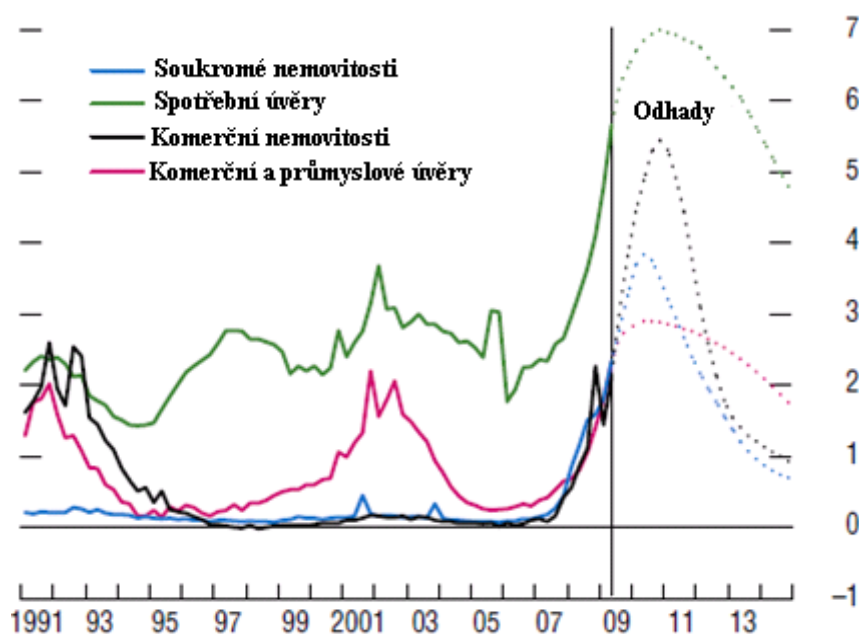
Zdroj: Reuters.com

Ze schématu je zřejmé, že se jedná o promyšlený záměr managementu banky na poškození investorů a zatajování kurzotvorných informací.

5.4 Stabilizace celosvětové ekonomické situace a její další vývoj

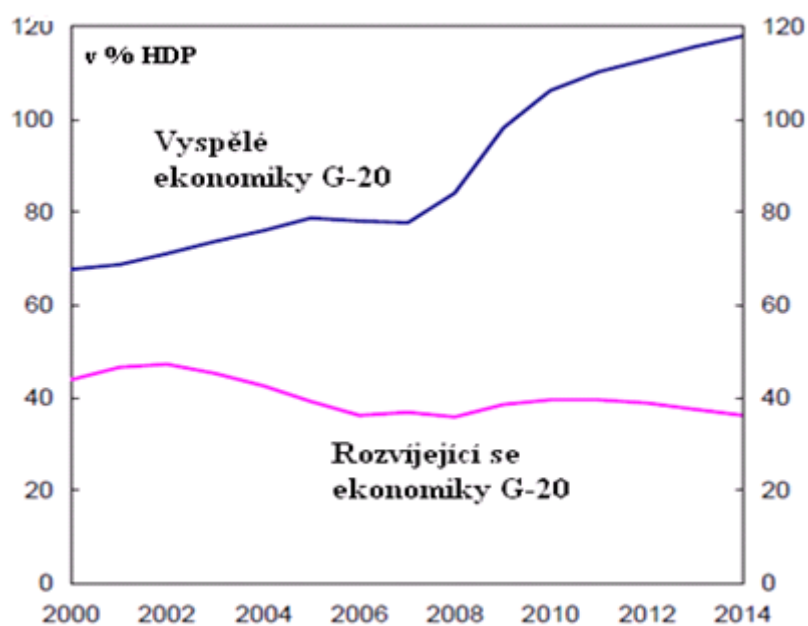
Další podobu a strukturu bankovního sektoru ovlivní soubor nápravných opatření současné krize a budoucí úprava regulatorních rámců jak je uvedeno v kapitole 5.2.4. Banky odepsaly vysoké sumy na nevymahatelné úvěry. V následujícím grafu č.17 dle názoru MMF odpepisování špatných úvěrů ve Spojených státech vyvrcholí v roce 2010.

Graf 17 Celkové odpisy úvěrů v procentech celkových úvěrů – USA

Zdroj: MMF, Global financial stability report, říjen 2009

Graf 18 Vývoj státního dluhu 2000 – 2014: země G-20

Zdroj: MMF, Global financial stability report, říjen 2009

Negativní dopad úvěrové krize se projevil na prohloubení schodku veřejných financí mnoha států. MMF předpokládá jak je patrné z grafu č. 17 ve svých odhadech vzestupnou tendenci zadlužování vyspělých ekonomik členů G20.

MMF doporučuje razantní oddlužení zemí v podobě patrné z následující tabulky. Podle názoru MMF úpravy veřejných financí budou obtížné, ale možné. Více jak dvacet států z vyspělých ekonomik dosáhlo zlepšení veřejných financí o téměř 5 procent HDP nejméně jednou v posledních čtyřech dekadách, deseti státům se podařilo zlepšení o 10 procent HDP v tomto období. V tabulce níže jsou uvedeny návrhy snížení veřejného dluhu v procentech podle stupně inflace.

Tabulka 4 Požadované oddlužování v procentech HDP

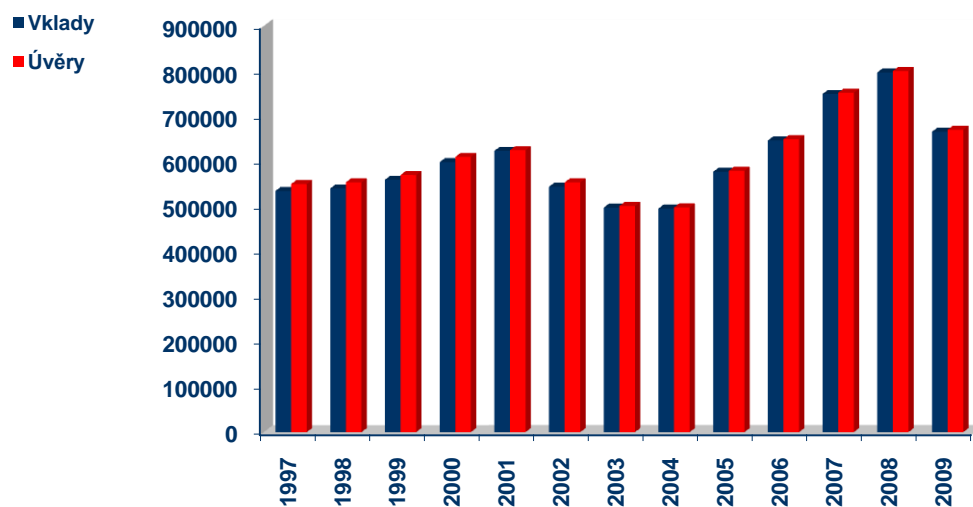
Požadované úpravy v letech 2010 až 2020			
Dluhový cíl 2030	Růst inflace v procentech 0-2 %		
	0	1	2
60 procent HDP			
Všechny vyspělé ekonomiky	6.6	7.8	9.1
Vyspělé ekonomiky G20	6.8	8.0	9.4
Vysoký dluh	7.1	8.4	9.8
Nízký dluh	0.5	0.5	0.9
80 procent HDP			
Všechny vyspělé ekonomiky	5.2	6.5	7.9
Vyspělé ekonomiky G20	5.4	6.7	8.1
Vysoký dluh	5.7	7.0	8.5
Nízký dluh	0.5	0.9	1.3

Zdroj: MMF, Global financial stability report, říjen 2009

Bankovní sektor v České Republice a dopady krize

Zatímco v zahraničí byl způsob řízení bank jednou z příčin krize, banky na českém trhu doposud důsledky krize tlumí. České banky nebyly nuceny žádat o žádné státní subvence. Tuzemské banky zatím nevykazují významnější potíže s kvalitou svých portfolií. K pozitivním výsledkům českého bankovního sektoru jednoznačně přispívá skutečnost, že *objem depozit a objem poskytnutých úvěrů je vyrovnaný*. Tímto přístupem se odlišuje český bankovní sektor od bankovních systémů v zahraničí, zranitelných v okamžiku nedostatku likvidity.

Graf 19 Poměr vkladů a úvěrů - ČR

Zdroj: upraveno dle ČNB

Budoucí vývoj

V makroekonomickém výhledu je patrné oživení zahraničního obchodu a zvyšování nabídky peněz, světové ekonomiky a trhy se z recese pozvolna dostávají, ale ozdravování je velmi křehké. Stále existuje nebezpečí v podobě oživení ve tvaru W, kdy by se druhá část dvojitého dna měla ještě dotvořit a proto by měl nastat ještě jeden propad finančních trhů.

Hospodářství v *České republice bude kopírovat vývoj v Německu*. Přetrvávající hrozby vysoké nezaměstnanosti a s tím spojeného úpadku domácí spotřeby může odvrátit zlepšení makroekonomických ukazatelů, zejména v průmyslové výrobě. Pokud průmyslová výroba poroste je pravděpodobné, že doposud stoupající nezaměstnanost bude postupně klesat. Celý region střední a východní Evropy čekají v roce 2010 parlamentní volby, které určí další směr ekonomik.

Pracovní trh

Tlak na pracovní trhy bude pokračovat během celého letošního roku. Ve Spojených státech se očekává další růst nezaměstnanosti i když pomalejším tempem. V západní Evropě pracovní trh reaguje obvykle s ročním zpožděním za Spojenými státy, tedy nezaměstnanost poroste pravděpodobně další rok až dva. Ve většině rozvinutých ekonomik jsou pracovní trhy vystaveny značnému tlaku důsledku fenoménu globální arbitráže⁴⁰ pracovní síly. Současná ekonomická krize poskytuje záminku ke *snižování nákladů na drahou práci*

⁴⁰ arbitráž (finance) – využívání cenových rozdílů mezi trhy k bezrizikovému zisku.

díky přesunu výroby do levnějších oblastí ve východní Evropě nebo jihovýchodní Asii. Proto v nejbližších letech nebude v USA a západní Evropě vyvíjen tlak na zvyšování mezd.

Perspektivy růstu pro rok 2010

Americká ekonomika předpokládá růst v roce 2010, který by neměl mít tvar písmene W.

Ve třetím čtvrtletí roku 2009 překonala **Eurozóna** recesi díky oživení ekonomik Německa a Francie. Přestože je recese překonána je předpovídán těžký rok, kdy slabý růst nepřekročí 1,4 procenta. Eurozóna čelí poněkud problému v podobě *slabé soukromé poptávky*. Plošně v evropském regionu oslabují spotřebitelskou poptávku problémy na trhu práce. Propouštění pokračuje a během třetího čtvrtletí 2010 by se nezaměstnanost mohla vyšplhat na 10,3 procenta, což způsobí další propad soukromé spotřeby. Slabší spotřeba bude mít dopad na firmy, kterým bude déle trvat, než začnou hledat nové zaměstnance. Tento cyklus lze s obtížemi prolomit, avšak společná evropská měna je příliš silnou měnu vůči hlavním obchodním partnerům a tento proces bude zpomalovat.

Závěr

V úvodu práce byly definovány tři cíle k ověření hypotézy. Prvním cílem bylo provést teoretický rozbor a analýzu problematiky bankovních krizí, zejména identifikace faktorů, které charakterizují dosavadní zkušenosti s vývojem systémových krizí s důrazem na úlohu bankovního sektoru.

Prvním cílem byl teoretický rozbor a analýza problematiky bankovních krizí, zejména identifikace faktorů, které charakterizují dosavadní zkušenosti s vývojem systémových krizí s důrazem na úlohu bankovního sektoru.

K finančním krizím docházelo v průmyslových zemích minimálně od 19. století. Bankovní krize je nutno posuzovat jako komplexní problematiku, od prvotních důvodů vzniku krize až po úplnou konsolidaci a restrukturalizaci bankovního sektoru. Celým teoretickým rozbohem problematiky finančních krizí se prolíná významný vliv dluhových a bankovních krizí na vznik systémových krizí. Příčiny bankovních krizí jsem vzhledem ke zvolené hypotéze byly rozděleny na tři základní skupiny – nedostaly vnější kontroly, nedostatky vnitřní kontroly a ostatní faktory.

Nedostatky vnější kontroly činnosti bank spočívají v narušení efektivnosti tržního mechanismu prostřednictvím asymetrie informací, který vede k problému principal agent (problém nežádoucího výběru a morálního hazardu).

Nedostatky vnitřní kontroly činnosti bank spočívá v selhání managementu banky v oblasti řízení rizik a účelném vyvádění rizikových aktiv z bankovní rozvahy. Honba za vyššími zisky na úkor bezpečnosti bankovních obchodů.

Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že první cíl bakalářské práce byl splněn.

Druhým cílem bakalářské práce bylo popsat a analyzovat globální finanční krizi probíhající v současnosti, kterou je možno nazvat „americká hypoteční krize“ – od příčin vzniku krize přes její průběh, rozsah.

V rámci této části jsou posuzovány významné momenty ve vývoji „americké hypoteční krize“ do první poloviny roku 2010. Krize je rozčleněna do čtyř modulů, které logicky objasňují vznik a průběh krize:

- Modul A – makroekonomické a mikroekonomické prostředí – vývoj fundamentálních ukazatelů vykazuje v tomto období zhoršení a to zejména růst státního zadlužení, deficit běžného účtu platební bilance, korekci cen na realitním trhu a růst klasifikovaných úvěrů.
- Modul B – formulace kritického stavu – jako kritický stav lze považovat konec roku 2006, kdy se základní úroková sazba vyšplhala na 5,25 procent a zvýšila náklady na splácení úvěrů na předluženém trhu.
- Modul C – spouštěcí moment – bankrot investiční banky Lehman Brothers.
- Modul D – konkrétní scénář vzniku a průběhu finanční krize – přehled událostí od začátku krize datovaného 15. Zářím 2008 pádem Lehman Brothers, prozatímním dnem krize v červnu 2009 až do dubna 2010.

Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že druhý cíl bakalářské práce byl splněn.

Třetím cílem bakalářské práce bylo na základě zjištěných poznatků determinovat vztah vnitřní a vnější kontroly bank ke globální finanční krizi s výhledem budoucího vývoje světové ekonomiky a bankovního sektoru.

Globální finanční krize probíhající v období 2008 až 2010, měla mnoho příčin. Ke vzniku problémů bezesporu přispěla makroekonomická nestabilita ve Spojených státech

předkrizovém období, pokles cen nemovitostí a další specifika vyplývající z postaty amerického trhu s úvěry.

Mezi selhání vnější kontroly činnosti bank patří pochybení amerického regulátora v následujících bodech:

- Přílišně expanzivní politika ohledně úvěrů.
- Nedostatečná kontrola řízení rizik.
- Špatný přístup k ratingovým agenturám (nevšímavost k jejich nesprávným postupům hodnocení CDO).
- Procykličnost regulace - nedostatečné rezervy bank.

Mezi selhání vnitřní kontroly činnosti bank patří zejména následující: selhání managementu bank ohledně řízení rizik a účelné vyvádění rizikových aktiv z bankovní rozvahy. Honba za vyššími zisky na úkor bezpečnosti bankovních operací. Poškození zákazníků při doporučování špatných investic v podobě CDO ohodnocených neadekvátním ratingem.⁴¹ Poškozování zákazníků morálním hazardem, při nabízení rizikových úvěrů a investic s vidinou záchrany bankovního domu vládními institucemi nebo centrální bankou v případě problémů v bankovním sektoru.

Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že i třetí cíl bakalářské práce byl splněn.

Domnívám se, že po splnění všech tří cílů bakalářské práce mohu tvrdit, že se mi podařilo ověřit platnost hypotézy z úvodu bakalářské práce. Mohu se ztotožnit s tvrzením, že se na vzniku problémů bankovního sektoru v letech 2007 – 2010, které vyvrcholily právě probíhající finanční krizí, podílely nesprávné úvěrové politiky ze strany vnitřní kontroly činnosti bank a vnějších kontrolních mechanismů.

⁴¹ AAA - nejvyšší kreditní ohodnocení - **extrémně silná** pozice pro splnění finančních závazků. Pro srovnání česká republika má rating A -**silná** schopnost dostát závazkům, ovšem dlužník je více náchylný podléhat negativním vlivům a ekonomickým událostem.

Seznam literatury

Monografie:

EICHENGREEN Barry, *Financial Crises and What to Do about Them*. New York: Oxford University Press, 2002. 194 s. ISBN: 0-19-925743-4

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Vyd. 1. Praha : C.H.Beck, 2008. 368 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

GHOSH, Atish. *Capital Account Crisis : Lessons for Crisis Prevention* [online]. : MMF, 2006 [cit. 2010-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/index.htm>>.

HELÍSEK, Mojmir. *Měnové krize : empirie a teorie*. Vyd. 1. Praha : Professional Publishing, 2004. 180 s. Pod názvem: Institut integrace ČR do evropské a světové ekonomiky Vysoké školy ekonomické v Praze. ISBN 80-86419-82-7

KAŠPAROVÁ, Vlasta. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006. 339 s. ISBN 80-7179-381-7.

KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi : důsledky hospodářské recese a co bude dál*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.

MEJSTRÍK, Michal; PEČENÁ, Magda; TEPLÝ, Petr. *Základní principy bankovníctví : Basic principles of banking*. 1 vydání. Univerzita Karlova v Praze : Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4.

REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Vyd. 3. Praha : Management Press, 2002. 634 s. ISBN 80-7261-031-7.

Elektronické zdroje:

Capital-Acount Crisis and Credit Contraction : The New Nature of Crisis Requires New Policy Responses. In MASARU, Yoshitomi; KENICHI, Ohno. *Capital-Acount Crisis and credit Contraction*. [s.l.] : Sian Evelopment Ank Institute, 1999 [cit. 2010-04-10].

Dostupné z WWW: <http://www.adbi.org/research-paper/1999/05/01/182.account.crisis/>

MMF Crisis Management and Resolution . In . [s.l.] : [s.n.], 2010 [cit. 2010-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp1070.pdf>>.

MMF Global Financial Stability Report. In . říjen . [s.l.] : [s.n.], 2009 [cit. 2010-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2009/02/index.htm>>.

Report on Banking Regulation and Supervision in Iceland : past, present and future. In JÄNNÄRI, Kaarlo. *Report on Banking Regulation and Supervision in Iceland: past, present and future*. The Central Bank of Iceland : [s.n.], 2009 [cit. 2010-04-10]. Dostupné z WWW: <http://eng.forsaetisraduneyti.is/media/frettir/KaarloJannari__2009.pdf>.

Wikipedia [online]. 2010 [cit. 2010-04-10]. Bank. Dostupné z WWW:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Bank#Bank_crisis>.

Seznam tabulek, grafů a schémat

Graf 1	Úrokové sazby – Česká republika	2
Graf 2	Hrubý domácí produkt – Velká Británie	5
Graf 3	Hrubý domácí produkt – Island	6
Graf 4	Burzovní index ICEX – Island	7
Graf 5	Burzovní index NIKKEI – Japonsko	9
Graf 6	Klasifikované úvěry na Slovensku (v % z celkových úvěrů).....	13
Graf 7	Vývoj realitního trhu	29
Graf 8	Burzovní index Dow Jones – USA	30
Graf 9	Úroková míra – USA	35
Graf 10	Vývoj klasifikovaných úvěrů – USA, Evropa	35
Graf 11	Vývoj nezaměstnanosti – USA	36
Graf 12	Vývoj HDP – ČR Počet bank v České republice v letech 1990-1993	39
Graf 13	Úvěry a úroková míra korelace.....	42
Graf 14	Míra inflace – USA	44
Graf 15	Vztah úvěrů a oprávek českých bank v letech 1993 – 2010.....	46
Graf 16	Úvěry a celková aktiva bank.....	48
Graf 17	Celkové odpisy úvěrů v procentech celkových úvěrů	52
Graf 18	Vývoj státního dluhu 2000 – 2014: země G-20.....	52
Graf 19	Poměr vkladů a úvěrů – ČR.....	55
Schéma 1	Rozdělení příčin bankovní krize	13
Schéma 2	Tvorba specifických oprávek	45
Schéma 3	Goldman Sach	51
Tabulka 1	Spojitosť měnových a bankovních krizí	22
Tabulka 2	Přehled důležitých momentů předkrizového vývoje	38
Tabulka 3	Podpora pro finanční a ostatní sektory	41
Tabulka 4	Požadované oddlužování v procentech HDP.....	54

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta NOVÁKOVÁ**
Osobní číslo: **E08206**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Krize bankovního sektoru**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomiky a managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Modely finančních krizí
2. Scénář průběhu krize - souvislost měnové a bankovní krize
3. Nezdravé zadlužení a nadměrná expanze úvěrů
4. Množství klasifikovaných úvěrů a jejich trend v bankách ČR
5. Způsoby klasifikace a jejich nedostatky